

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej do roku 2035

Kielce, 2026 r.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

 KOORDYNACJA
POLITYKI SPOŁECZNEJ
W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM

SPIS TREŚCI

I. Wstęp	3
II. Sytuacja demograficzno – ekonomiczna w województwie świętokrzyskim	6
2.1. Demografia	6
2.2. Rynek pracy	9
III. Zadania gminy w zakresie wspierania rodziny	11
3.1. Placówki wsparcia dziennego	11
3.2. Asystent rodziny w świętokrzyskich gminach	12
3.3. Rodziny wspierające	15
3.4. Poradnictwo specjalistyczne	15
3.5. Opieka dzienna nad dziećmi do lat 3	16
3.6. Placówki wychowania przedszkolnego	17
3.7. Opracowanie i realizacja 3 - letnich gminnych programów wspierania rodziny	18
IV. Zadania powiatu w zakresie wspierania rodziny	19
4.1. Rodziny zastępcze	20
4.2. Organizatorzy i Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej	28
4.3. Kandydaci na rodziców zastępczych, rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka	30
4.4. Instytucjonalna piecza zastępcza	30
4.5. Usamodzielnienia wychowanków systemu pieczy zastępczej	35
4.6. Napływy i odpływy dzieci z systemu pieczy zastępczej	36
4.7. Opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów rozwoju pieczy zastępczej	38
V. Zadania samorządu województwa w zakresie wspierania rodziny	39
5.1. Świętokrzyski Ośrodek Adopcyjny	39
5.2. Regionalna Placówka Opiekuńczo-Terapeutyczna	42
5.3. Szkolenia kadr systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej	43
5.4 Współpraca samorządu województwa z organizacjami pozarządowymi	44
VI. Deinstytucjonalizacja w pieczy zastępczej	46
VII. Analiza SWOT	48
VIII. Cele, obszary, działania oraz wskaźniki programu	50
IX. Finansowanie programu	56
X. Sposób realizacji i monitoring Programu	56
XI. Wykaz tabel	57
XII. Wykaz wykresów	57

I. WSTĘP

Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej do roku 2035 jest wyrazem troski Zarządu Województwa Świętokrzyskiego o jakość życia i przyszłość rodziny, jako naturalnego środowiska kształtowania wartości i wzorców każdego człowieka. Samorząd Województwa Świętokrzyskiego staje wobec nowych, nagłych wyzwań i zjawisk, dotyczących społeczności regionu. Pandemia Covid-19, wybuch wojny na Ukrainie odcisnęły piętno na funkcjonowaniu osób, rodzin i całych wspólnot lokalnych.

Do kluczowych zjawisk społecznych należą m.in.: starzenie się społeczeństwa i związana z nią samotność, depopulacja, nasilenie zachowań przemocowych, uzależnienia, większa skłonność do prób samobójczych, zagrożenia związane z cybertechnologią, rodzą potrzebę opracowania i wdrożenia nowych instrumentów oddziaływań społecznych.

Program jest narzędziem diagnostycznym – określa zjawiska i trendy, wskazuje zasoby społeczne oraz definiuje kierunki polityki regionalnej zmierzającej do odbudowy wartości rodziny, poprawy jej wizerunku i kondycji. Propozycje określone w Programie dedykowane są rozwiązywaniu potrzeb, problemów rodzin naturalnych, adopcyjnych, zastępczych, niepełnych czy zrekonstruowanych. Każda rodzina potrzebująca pomocy socjalnej, edukacyjnej, psychologicznej czy terapeutycznej powinna w swoim środowisku lokalnym uzyskać dostęp do multidyscyplinarnego wsparcia oraz mieć stworzone warunki do odzyskania pełnej samodzielności i samowystarczalności. Pomoc rodzinie powinna opierać się na zasadzie dobrowolności jej udziału, z poszanowaniem podmiotowości i wolności.

Działania Programu realizowane będą z poszanowaniem zasady partycypacji społecznej i partnerstwa, włączając w proces realizacji kluczowych interesariuszy, to jest rodziny i ich otoczenie, samorządy lokalne, organizacje pozarządowe i społeczne, instytucje publiczne i niepubliczne zaangażowane w realizację zadań.

Aktem określającym w sposób szczegółowy formy pieczy zastępczej oraz zasady wspierania rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych jest *ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*. Ustawa definiuje rodzinę jako podstawową komórkę społeczeństwa oraz naturalne środowisko rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci; zakłada, że rodzina może przeżywać trudności w opiekowaniu się i wychowaniu dzieci. Wychodzi im ona naprzeciw zakładając, że skuteczna pomoc dla rodziny, a zwłaszcza skuteczna pomoc dla dzieci i ich ochrona może być osiągnięta poprzez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzinami.

Wraz z wejściem w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej przeorganizowano dotychczasowy sposób działania systemu, w którym to samorząd powiatu był w pełni odpowiedzialny za organizację i finansowanie systemu pieczy zastępczej, dokonując podziału w zakresie kompetencji samorządu gminnego, powiatowego i wojewódzkiego. Przez określenie „organizuje” należy w szczególności rozumieć „tworzenie infrastruktury pieczy zastępczej oraz finansowanie pieczy zastępczej. Powiat w sytuacji, gdy dziecko jest pozbawione opieki rodzicielskiej, musi podjąć stosowne działania w celu zapewnienia mu pieczy zastępczej.¹

Ustawa wskazuje, że umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej może nastąpić dopiero po wykorzystaniu wszystkich sposobów pomocy rodzinie biologicznej, z naciskiem na pomoc środowiskową dla rodzin z problemami. Kluczowe stało się wsparcie rodziny w wychowaniu dzieci, co umożliwiły rozwiązania wspierające rodzinę w jej naturalnym środowisku. Nadrzedną wartością przy podejmowaniu wszelkich działań stała się podmiotowość dziecka i rodziny oraz szereg praw dziecka m.in.: do wychowania w rodzinie, do stabilnego środowiska wychowawczego oraz ochrony.

Obowiązek wspierania rodziny, a tym samym troski o dobro dziecka spoczywa na organach administracji rządowej i jednostkach samorządu terytorialnego. Jednostki i organy realizują powyższy obowiązek szczególnie we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi.

Na przestrzeni minionych lat do Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadzane były nowelizacje. Ważna zmiana została przeprowadzona w 2014 roku, podczas której dokonano m.in.: zmiany w finansowaniu pobytu dzieci w zakładach opiekuńczo-leczniczych i opiekuńczo-rehabilitacyjnych. Z kolei w 2019 roku wprowadzono zmiany dotyczące m.in. pracy asystenta rodziny (np. wprowadzenie legitymacji służbowej), dążenia do zmniejszania liczby placówek opiekuńczo - wychowawczych na rzecz rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej, połączenia planu pracy z rodziną i planu pomocy dziecku, czy też wprowadzenia elektronicznego rejestru w zakresie pieczy zastępczej.

Kolejna nowelizacja przepisów ustawy uruchomiła z dniem 15 stycznia 2025 r. funkcjonowanie Centralnego Rejestru Pieczy Zastępczej, który gromadzi dane o: dzieciach w pieczy, wychowankach usamodzielnianych, rodzicach zastępczych, placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Celem jest koordynacja działań służb społecznych i sądowych, m.in. umożliwienie sędziom rodzinnym dostępu do informacji przy podejmowaniu decyzji

---

¹ B. Królak, Komentarz do art. 32 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, [w:] Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Komentarz, red. B. Królak, M. Rączka, Warszawa 2017.

o skierowaniu dziecka. Wprowadzono również coroczną waloryzację świadczeń i wynagrodzeń dla zawodowych rodzin zastępczych oraz dodatek stażowy. Dodatkowo samorządy powiatowe mogą wprowadzać lokalne podwyżki w ramach własnego budżetu samorządowego. Celem promocji i wzmocnienia rodzinnych form pieczy zastępczej wprowadzono zakaz tworzenia instytucjonalnych form pieczy zastępczej

Podział kompetencji w zakresie organizacji wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej jest następujący:

Samorząd gminny	Samorząd powiatowy	Samorząd wojewódzki
<p>Profilaktyka i wsparcie bezpośrednie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Asystent rodziny: Zapewnienie wsparcia rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze. • Placówki wsparcia dziennego: Tworzenie i prowadzenie świetlic oraz klubów dla dzieci. • Rodziny wspierające: Organizowanie pomocy ze strony innych rodzin w społeczności lokalnej. • Finansowanie: Gmina współfinansuje pobyt dzieci z jej terenu w pieczy zastępczej (rodzinnej i instytucjonalnej) 	<p>Główny organizator systemu pieczy zastępczej</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie rodzin zastępczych (spokrewnionych, niezawodowych, zawodowych) oraz rodzinnych domów dziecka. • Prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych. • Usamodzielnienia: wsparcie pełnoletnich wychowanków opuszczających pieczę. 	<p>Infrastruktura o charakterze regionalnym oraz procesy adopcyjne</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie Regionalnych Placówek Opiekuńczo-Terapeutycznych i Interwencyjnych Ośrodków Preadopcyjnych, • Adopcje, • Szkolenia kadr.

II. SYTUACJA DEMOGRAFICZNO – EKONOMICZNA W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM

2.1. DEMOGRAFIA

Powierzchnia województwa świętokrzyskiego wynosi 11 711 km², co stanowi 3,7% terytorium kraju. Województwo świętokrzyskie na koniec 2024 roku zamieszkiwało 1 157 991 mieszkańców według danych GUS, co stanowi 3,1% ludności kraju. W 2024 roku liczba mieszkańców zmniejszyła się o 10 257 w odniesieniu do 2023 roku.

Tabela 1. Charakterystyka demograficzna województwa świętokrzyskiego w latach 2021-2024.

Wyszczególnienie	2021 r.	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Liczba mieszkańców w tym:	1 218 089	1 182 161	1 173 285	1 157 991
Kobiety	609 495	604 878	600 225	595 062
Miejsce zamieszkania miasto	533 449	528 199	526 512	522 311
Przyrost naturalny na 1 000 ludności	-8,9	-7,2	-6,4	-6,7
Ogólne saldo migracji na 1 000 ludności	-1,8	-2,2	-1,9	-2,6
Osoby w wieku przedprodukcyjnym (do 18 roku życia)	200 216	200 502	197 114	192 246
Osoby w wieku produkcyjnym (w wieku: 18-59 lat – kobiety, 18-64 lat – mężczyźni)	721 841	683 818	673 970	659 351
Osoby w wieku poprodukcyjnym (60+ kobiety, 65+ mężczyźni)	296 032	297 841	302 201	308 394
Procentowy udział osób w wieku poprodukcyjnym	24,3%	25,2%	25,8%	26,6%

Źródło: Bank Danych Lokalnych – GUS.

Spadek liczby ludności odnotowano we wszystkich powiatach województwa. Największy spadek liczby mieszkańców odnotowano w mieście Kielce (-1 758) i w powiecie ostrowieckim (-1 292), następnie w powiatach: starachowickim (-953), skarżyskim (-951), koneckim (-931) oraz sandomierskim (-825). Najmniejsze spadki populacji odnotowano w powiatach mniej zaludnionych tj. w: kazimierskim (-320), włoszczowskim (-402), pińczowski (-556). Rok 2024 potwierdził utrzymujący się od kilku lat trend spadku liczby ludności.

W 2024 r. na terenie województwa świętokrzyskiego, tak jak w latach poprzednich zamieszkiwało więcej kobiet – 51,4% (w kraju 51,7% kobiet) niż mężczyzn – 48,6% (w kraju 48,3%). Na przestrzeni 2021 – 2024 roku liczba kobiet w województwie zmniejszyła się o 2,4%, zaś mężczyzn trzykrotnie więcej tj. 7,5%.

Świętokrzyskie jest jednym z województw z przewagą ludności mieszkającej na terenach wiejskich. Mieszkańcy wsi stanowią blisko 55% ogółu populacji województwa.

W województwie świętokrzyskim w 2024 roku procentowy udział osób w wieku powyżej 60 roku życia w ogóle mieszkańców regionu wynosił 29,5% i był większy o 4 pkt proc. od średniej w kraju (26,5%). W regionie odnotowany jest systematyczny wzrost udziału osób starszych w populacji. W 2024 roku udział mieszkańców w wieku 60 lat i więcej (29,5%)

zwiększył się o 1,3 pkt proc. w odniesieniu do 2021 roku (26%). Województwo świętokrzyskie charakteryzuje się wyższym przyrostem udziału mieszkańców w wieku 60 lat i więcej w odniesieniu do średniej krajowej.

Analiza populacji regionu według struktury wiekowej wskazuje na systematyczny wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym – na koniec 2024 roku stanowili ponad ¼ ogółu mieszkańców – odnotowano wzrost na poziomie 2,3%.

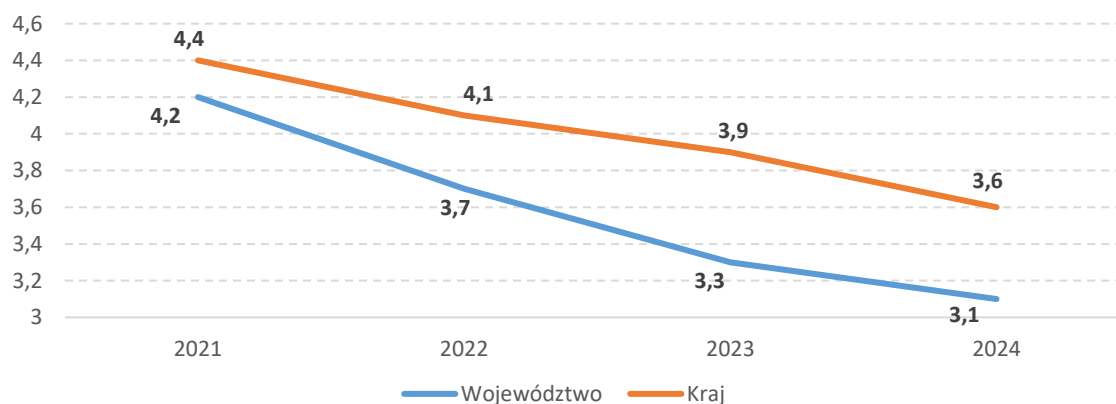
Tabela 2. Liczba zawartych małżeństw, rozwodów oraz separacji w województwie świętokrzyskim.

	2021 r.	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Liczba zawartych małżeństw	4 981	4 369	3 929	3 621
Liczba rozwodów	1 669	1 533	1 344	868
Liczba separacji	34	26	16	9

Źródło: Bank Danych Lokalnych – GUS.

Na przestrzeni lat 2021 – 2024 liczba zawartych małżeństw zmniejszyła się o 27,3%, rozwodów o 48%, zaś orzeczonych separacji o 73%. W miastach województwa świętokrzyskiego liczba rozwodów jest o jedną trzecią wyższa niż na wsi.

Wykres 1. Wskaźnik zawartych małżeństw w kraju i województwie na 1000 mieszkańców.

Źródło: Bank Danych Lokalnych – GUS.

Wskaźnik zawartych małżeństw tj. liczba zawartych w danym roku małżeństw w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w wieku 15 lat i więcej w całym poddanym analizie okresie w województwie był niższy niż w kraju i charakteryzował się tendencją spadkową – jedynie roku 2021 odnotowano znaczący wzrost zarówno województwie jak i w kraju. W 2024 roku województwie wskaźnik zawartych małżeństw wyniósł 3,1, był niższy od krajowego o 0,5 p.p.

Obserwowane zmiany społeczne wpływają na osłabienie trwałości związków i wzrost liczby rodzin niepełnych, akcentujący przede wszystkim powodzenie osobiste i indywidualne sukcesy, przedkładane nad dobro rodziny jako całości. Członkowie rodziny sami wybierają drogę swojego życia. Niechętnie podporządkowują się wspólnocie rodzinnej, a mając własne

rodziny, swoje zdanie cenią wyżej niż kompromis. Skutkuje to niestety rozpadem związków, podejmowaniem samotnego życia czy wchodzeniem w luźne związki, bez trwałych podstaw².

Dane statystyczne potwierdzają niepokojący trend polegający na opóźnianiu wieku zawarcia związku małżeńskiego. Jeszcze kilkadziesiąt lat temu, tradycja i oczekiwania społeczne nakazywały, by młodzi ludzie zawierali małżeństwa, często tuż po ukończeniu szkoły średniej. Obecnie obserwowane jest wyraźne przesunięcie tej granicy u podstaw, której leżą m.in.: wzrost poziomu wykształcenia, koncentracja na karierze zawodowej i budowaniu majątku, zmiany ról społecznych, ale także bardziej złożone jak trudności mieszkaniowe, problemy z komunikacją, niższa skłonność do rezygnacji z indywidualnych aspiracji.

W województwie świętokrzyskim związek małżeński najczęściej zawierają osoby w przedziale wiekowym 25-29 lat, choć w przypadku mężczyzn widocznie rośnie udział mężczyzn w grupie wiekowej 30-39 lat. Zmniejsza się udział młodych kobiet i mężczyzn - w wieku do 24 roku życia zawierających związek małżeński, w przypadku kobiet odnotowano spadek na poziomie 5,6 p.p., zaś mężczyzn – 2 p.p. Zwiększa się natomiast udział kobiet i mężczyzn w kategorii wiekowej powyżej 30 lat zawierających związek małżeński. Na przestrzeni lat 2021-2024 w grupie wiekowej 30-39 lat wskaźnik wzrósł: w przypadku kobiet o 4,5 p.p, zaś mężczyzn 1,7 p.p.

Tabela 3. Odsetek kobiet i mężczyzn zawierających związek małżeński według wieku.

Wiek	Kobiety		Mężczyźni	
	2021 r.	2024 r.	2021 r.	2024 r.
do 19 r.ż.	0,9	0,66	0,12	0,06
20-24 lat	22,85	17,18	8,53	6,52
25-29 lat	45,09	41,26	43,1	37,83
30-39 lat	21,28	25,77	35,56	37,25
40-49 lat	5,47	9,11	6,83	10,47
pow.50 r.ż.	4,14	6,02	5,86	7,87

Źródło: Bank Danych Lokalnych – GUS.

Bezpośrednim wynikiem podnoszenia wieku zawierania małżeństw jest zarówno w województwie świętokrzyskim jak i kraju systematyczny wzrost wieku rodzenia dzieci przez kobiety. Na przestrzeni lat 2021-2024 w województwie świętokrzyskim o 3,3 p.p. zmniejszył się odsetek kobiet w wieku do 24 roku życia decydujących się na urodzenie dziecka (w kraju minus 1,85 p.p.). Udział świętokrzyskich kobiet rodzących w wieku powyżej 35 roku życia wzrósł o 7,4 p.p.(w kraju 6,7 p.p.).

² M.Grewiński, J.Lizut - Deinstytucjonalizacja w polityce społecznej – szanse i zagrożenia, Warszawa 2021r.

Tabela 4. Urodzenia żywe według grup wiekowych kobiet w kraju oraz województwie świętokrzyskim w roku 2021 i 2024.

Wiek	Kraj 2021 r. (%)	Świętokrzyskie 2021 r. (%)	Kraj 2024 r. (%)	Świętokrzyskie 2024 r. (%)
do 19 r.ż.	1,79	1,54	1,73	1,58
20 – 24 lat	11,48	12,54	9,69	9,24
25 - 29 lat	31,91	33,78	30,29	31,77
30 - 34 lat	33,89	32,69	35,54	35,24
35 - 39 lat	12,28	11,67	18,23	17,74
pow. 40 r.ż.	3,73	3,13	4,52	4,43

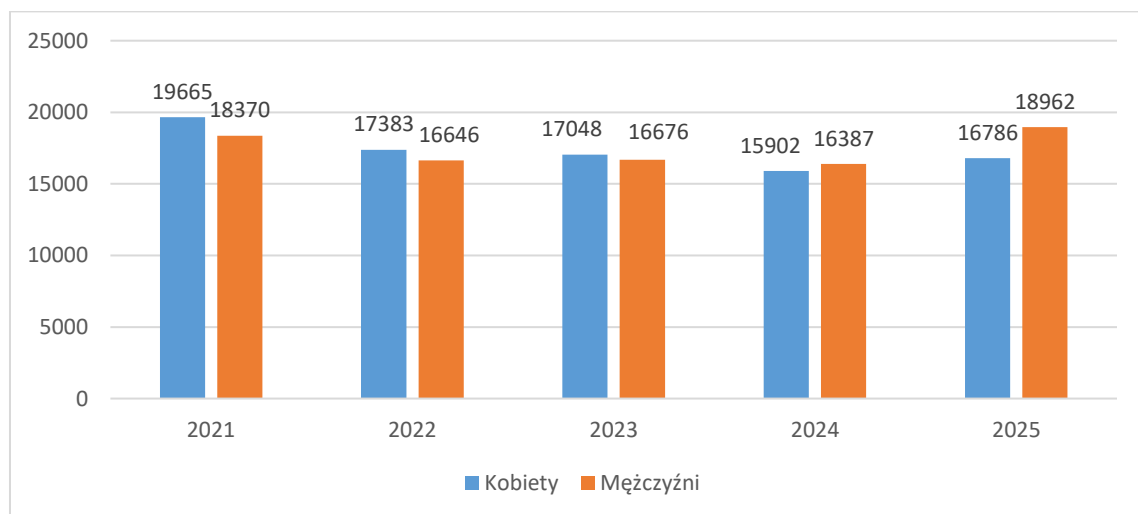
Źródło: Bank Danych Lokalnych – GUS.

2.2. RYNEK PRACY

Świętokrzyski rynek pracy ostatnimi laty cechował się poprawą sytuacji, spadkiem stopy bezrobocia w ujęciu rocznym oraz zwiększoną liczbą ofert zatrudnienia.

Niemniej na koniec 2025r. liczba bezrobotnych w województwie świętokrzyskim zwiększyła się osiągając wartość 35 748 osób, była wyższa o 3 459 osób tj. o 10,7% niż na koniec 2024 r.

Wykres 2. Liczba bezrobotnych kobiet i mężczyzn w województwie świętokrzyskim.

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach.

Stopa bezrobocia na koniec 2024 roku ukształtowała się w województwie na poziomie 7,5%, w skali roku omawiany wskaźnik zmniejszył się o 0,3 punktu procentowego.

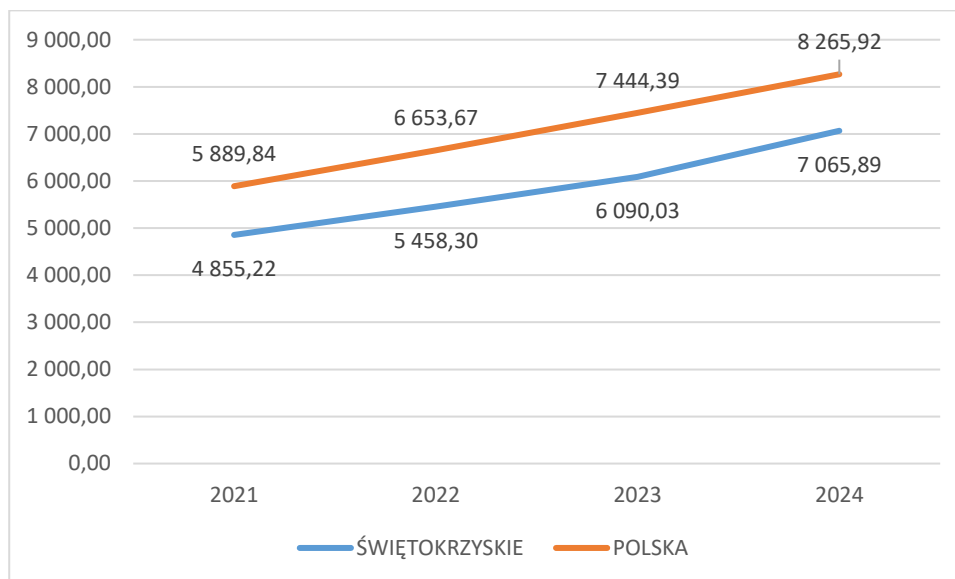
Stopa bezrobocia na koniec 2025 roku ukształtowała się w województwie na poziomie 8,4%, a w kraju wyniosła 5,7%, co oznacza, że w skali roku stopa bezrobocia zwiększyła się w województwie o 0,8 punktu procentowego, natomiast w kraju była wyższa o 0,6 punktu procentowego. W odniesieniu do 2021 r. stopa bezrobocia w województwie wzrosła o 1,1 punkt procentowy, zaś w skali kraju spadła o 0,3 p.p.

Na przestrzeni lat 2021-2024 obserwujemy stopniowy wzrost wartości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w regionie w relacji do średniej krajowej. W roku 2021

stanowiło ono 82,4% wynagrodzenia krajowego, na przestrzeni pięciu lat osiągnęło poziom 85,5%.

Przeciętne wynagrodzenie brutto według sektora przedsiębiorstw w regionie pomimo tendencji wzrostowej jest jednym z niższych w kraju; w roku 2024 wyniosło 7 065,89 zł tj. mniej 1 200,03 zł od średniej krajowej.

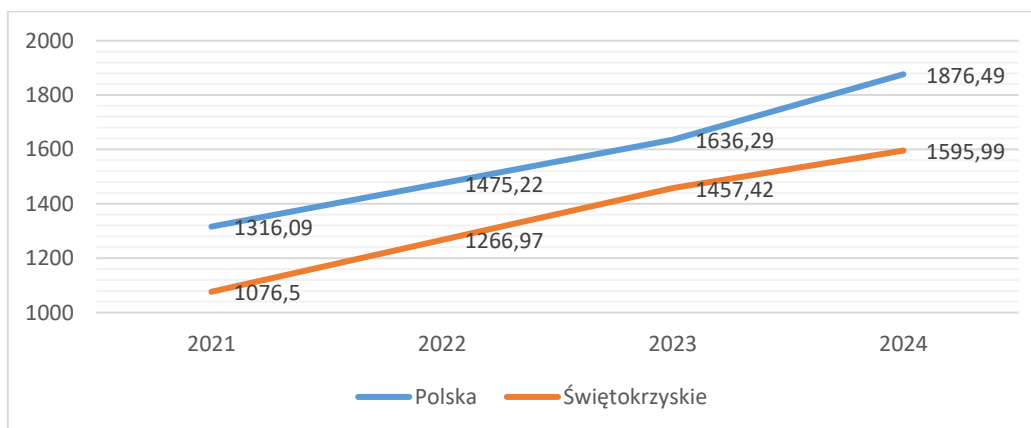
Wykres 3. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według sektora przedsiębiorstw w woj. świętokrzyskim i kraju w latach 2021-2024.

Źródło: Bank Danych Lokalnych – GUS.

Niższe dochody miały odzwierciedlenie w wysokości przeciętnych miesięcznych wydatków na jedną osobę; w regionie świętokrzyskim były one niższe o 280,50 zł od średniej w kraju. W roku 2024 przeciętne wydatki wyniosły 1 595,99 zł i były o 519,49 zł wyższe niż w roku 2021.

Wykres 4. Przeciętne miesięczne wydatki na jedną osobę w latach 2020-2024.

Źródło: Bank Danych Lokalnych – GUS.

III. ZADANIA GMINY W ZAKRESIE WSPIERANIA RODZINY

Podstawowym narzędziem działania systemu wspierania rodziny jest praca z rodziną. Jest ona niezbędna, zwłaszcza gdy w rodzinie ma miejsce poważny kryzys zagrażający dobru dziecka. Praca z rodziną prowadzona jest głównie w formie usług asystenta rodziny, natomiast pomoc w opiece i wychowaniu prowadzona jest w formie placówek wsparcia dziennego oraz rodzin wspierających.

Zadania własne gminy:

- tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez: zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa, organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających
- prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci
- finansowanie:
  - podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
  - kosztów związanych z udzielaniem pomocy ponoszonych przez rodziny wspierające,
- współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym,
- opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny,
- sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie.
- prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

3.1. PLACÓWKI WSPARCIA DZIENNEGO

Placówki wsparcia dziennego to jedna z form wspierania rodzin, które nie są w stanie wypełniać swoich podstawowych funkcji związanych z wychowaniem dzieci i opieką nad nimi³. Placówki wsparcia dziennego zaspokajają niezbędne potrzeby dziecka: bytowe, rozwojowe, emocjonalne, społeczne i religijne. Proponując i ukazując właściwe postawy

---

³ Gajewska G, Oparcie i wsparcie społeczne dziecka w środowisku zamieszkania wyzwaniem pracy socjalnej, w: Społeczeństwo, demokracja, edukacja. Nowe wyzwania w pracy socjalnej, red. K. Marzec-Holki, Wydawnictwo Uczelniane AB, Bydgoszcz 2000,

i wartości, placówka zapobiega powielaniu negatywnych wzorców. Zadaniem placówek jest nie tylko bezpośrednia praca z dzieckiem, ale również praca z rodzinami/opiekunami wychowanków. Dzieci mogą uczestniczyć w zajęciach edukacyjnych, specjalistycznych i rekreacyjnych. Ponadto placówki mogą oferować swoim wychowankom wypoczynek letni oraz zimowy w formie np. wyjazdów kolonijnych, obozów sportowych czy językowych. Placówki wsparcia dziennego mogą być prowadzone w formie:

- opiekuńczej, w tym świetlic, klubów, ognisk wychowawczych i kół zainteresowań;
- specjalistycznej – realizujące obok funkcji opiekuńczej programy psychokorekcyjne i psychoprofilaktyczne (np. świetlice socjoterapeutyczne, ogniska wychowawcze);
- pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę – prowadzą działania animacyjne i socjoterapeutyczne.

Tabela 5. Placówki wsparcia dziennego na terenie województwa świętokrzyskiego.

	2021	2022	2023	2024
Liczba placówek, w tym w formie:	162	163	133	162
• opiekuńczej	119	117	92	115
• specjalistycznej	18	19	19	16
• pracy podwórkowej	25	27	22	31
Liczba miejsc w placówkach	4 604	4 772	3 985	4 215
Liczba uczestników	3 668	3 586	2 948	3 389
Odpłatność za pobyt dziecka w placówkach wsparcia dziennego	12 087 333	11 180 550	9 653 336	13 705 879

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania WRiSPZ-G.

Na koniec 2024 roku na terenie województwa świętokrzyskiego funkcjonowały 162 placówki wsparcia dziennego, dysponowały one 4 215 miejscami, a liczba dzieci wynosiła 3 389. W porównaniu do 2021 roku liczba placówek wsparcia dziennego nie uległa zmianie, zaś liczba miejsc w placówkach zmalała o 389 (spadek o 9%). Placówki wsparcia dziennego rozmieszczone są na terenie województwa nierównomiernie; najlepiej rozwinięty system funkcjonuje w Mieście Kielce, Starachowicach oraz Ostrowcu Świętokrzyskim.

Koszty funkcjonowania placówek wyniosły 13,7 mln zł tj. blisko o 13,3% więcej niż w roku 2021.

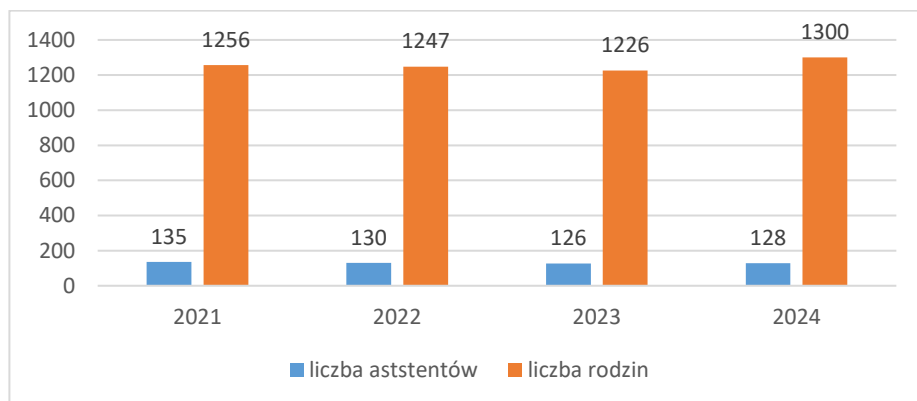
3.2. ASYSTENT RODZINY W ŚWIĘTOKRZYSKICH GMINACH

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011r. wprowadziła do systemu pomocy społecznej funkcję asystenta rodziny. Asystent rodziny jest jednym z kluczowych elementów systemu. Asystent pełni nieco odmienną rolę niż pracownik socjalny; jest bliżej rodziny i jej problemów, towarzyszy rodzicom we wprowadzeniu zmian w ich myśleniu, zachowaniu, koniecznych do tego, aby środowisko rodzinne sprzyjało

bezpieczeństwu i prawidłowemu rozwojowi dzieci. Działania asystenta rodziny mają na celu poprawienie sytuacji rodzinnej dziecka, gdy znajduje się ono pod pieczęią rodzicielską, natomiast gdy znajdzie się poza nią - umożliwienie jego powrotu do rodziny. Liczba rodzin, z którymi jeden asystent rodziny może w tym samym czasie prowadzić pracę, jest uzależniona od stopnia trudności wykonywanych zadań, jednak nie może przekroczyć 15.

W 2024 r. 92 samorzady gminne województwa świętokrzyskiego przystąpiły do Rządowego Programu Asystent Rodziny i Koordynator Rodzinnej Pieczy Zastępczej otrzymując dofinansowanie w kwocie 1 098 932 zł (stan na 30.06.2024 r.). Największe kwoty pozyskało miasto Kielce – 95 321 zł oraz Skarżysko-Kamienna – 54 587 zł, natomiast gminy: Bałtów, Gnojno, Iwaniska, Klimontów, Kluczewsko, Sadowie, Solec-Zdrój, Stopnica, Suchedniów, Szydłów, Wojciechowice, Złota nie zgłosiły zapotrzebowania w w/w programie.

Wykres 5. Liczba asystentów rodziny w województwie świętokrzyskim w latach 2020-2024.

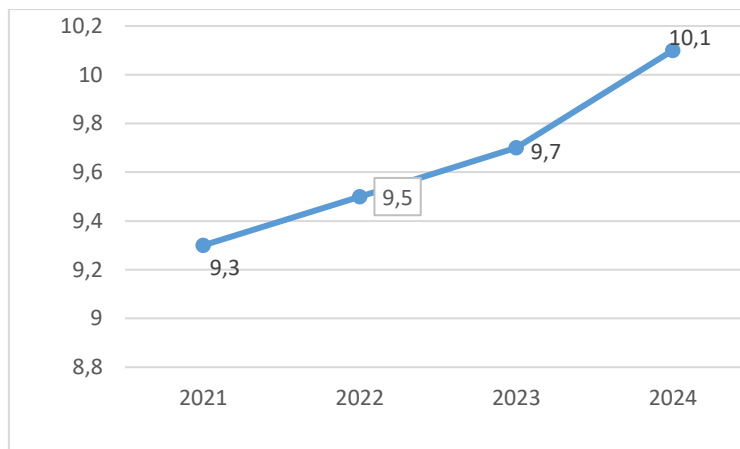

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania WRiSPZ-G.

Dane przedstawione na wykresie wskazują, że liczba asystentów rodzin w analizowanym okresie utrzymuje się na zbliżonym poziomie: w roku 2024 w województwie było 128 asystentów, zaś liczba rodzin korzystających ze wsparcia: 1 300. Największa liczba asystentów zatrudnionych była w Mieście Kielce – 10, Skarżysku Kamiennej, Ostrowcu Świętokrzyskim – po 5 oraz Jędrzejowie – 4. W 2024 roku 11 gmin województwa nie zatrudniło asystenta rodziny. Należały do nich: Bałtów, Gnojno, Iwaniska, Klimontów, Sadowie, Solec-Zdrój, Stopnica, Suchedniów, Szydłów, Wojciechowice, Złota. W stosunku do 2021 r. liczba gmin niezatrudniających asystentów rodzin wzrosła o 3. Sytuacja ta może ograniczać skuteczność wsparcia, jakie gminy udzielają rodzinom przeżywającym trudności.

Wskaźnikiem wynikającym z ustawy w sprawie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej jest liczba rodzin przypadających na jednego asystenta. Asystent rodziny nie może mieć pod opieką, w tym samym czasie, więcej niż 15 rodzin. W roku 2024 wskaźnik liczby rodzin przypadających na jednego asystenta wyniósł 10,1 i był najwyższy w omawianym okresie.

Wykres 6. Liczba rodzin przypadająca na jednego asystenta rodziny w latach 2020 - 2024.

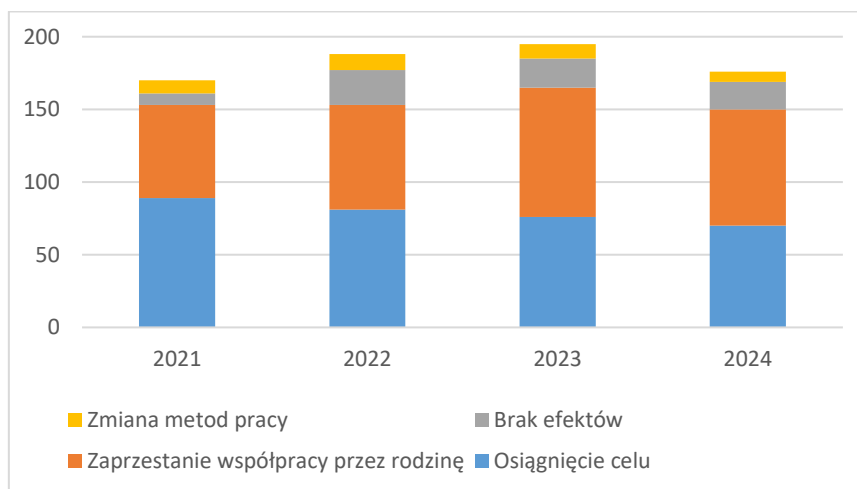

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania WRiSPZ-G.

Wskaźnikiem poddanym głębszej analizie jest czas trwania pracy asystenta z rodziną. Najczęściej wskazywanym okresem pracy asystenta z rodziną i jedynym, którego nastąpił spadek liczby wskazań był okres „powyżej 12 miesięcy” – odsetek wskazań na przestrzeni lat 2021 – 2024 zmniejszył się o 18,2%. Okresem, którego odnotowano największy wzrost liczby wskazań był przedział „od 3 do 12 miesięcy” – wzrost na poziomie 40,4%. Najrzadziej wskazywanym okresem współpracy asystentów z rodzinami był najkrótszy - trwający „do 3 miesięcy”. W omawianym okresie odnotowano wzrost odsetka wskazań na poziomie 27,5%.

Z punktu widzenia skuteczności działań asystenta rodziny poddano analizie powody zakończenia pracy asystenta rodziny z rodziną. Należy zauważyć, że powody zakończenia współpracy rodziny z asystentem na przestrzeni lat nie ulegają zasadniczym zmianom. Do najczęstszych powodów zakończenia pracy asystenta z rodziną należą: zaprzestanie współpracy przez rodzinę — 45,2% oraz osiągnięcie celów – 39,5% ogółu powodów zakończenia współpracy.

Wykres 7. Powody zakończenia współpracy asystenta z rodzinami w latach 2020 - 2024.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania WRiSPZ-G.

Ze względu na interdyscyplinarny i wymagający charakter pracy asystentów rodziny koniecznym jest objęcie tej grupy pracowników wsparciem w formie szkoleń. W 2024 roku 46 gmin przeprowadziło 86 szkoleń dla asystentów rodziny; łącznie w szkoleniach wzięło udział 137 asystentów. Dane obejmujące lata 2021 – 2024 wskazują, na blisko dwukrotny wzrost liczby gmin organizujących szkolenia dla asystentów rodzin oraz trzykrotny wzrost liczby szkoleń.

3.3. RODZINY WSPIERAJĄCE

W celu wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, rodzina może zostać objęta pomocą rodziny wspierającej. Rodzina wspierająca, przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w:

- opiece i wychowaniu dziecka;
- prowadzeniu gospodarstwa domowego;
- kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Z danych wynika, że na terenie województwa świętokrzyskiego na koniec 2024 r. ta forma wsparcia była nieobecna, choć w latach poprzednich wsparcie rodzin wspierających było oferowane. Rodziny wspierające nie wykonują swoich działań zawodowo, w związku z czym nie otrzymują wynagrodzenia, a jedynie zwrot kosztów związanych z udzielaniem pomocy. Powyższe może stanowić przeszkodę w ich pozyskiwaniu i nikłe zainteresowanie taką formą pomocy.

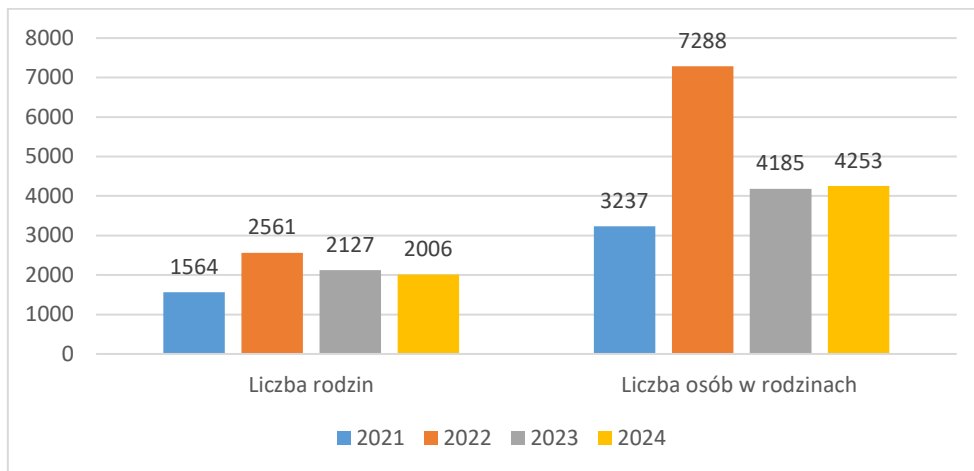
3.4. PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE

Poradnictwo specjalistyczne, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne, jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód. Poradnictwo prawne realizuje się przez udzielanie informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów. Poradnictwo psychologiczne realizuje się przez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii. Poradnictwo rodzinne obejmuje problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną.

Według danych wykazanych w rejestrze jednostek specjalistycznego poradnictwa Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach na terenie województwa w 2024 r. funkcjonowało łącznie 39 jednostek specjalistycznego poradnictwa prowadzonych zarówno przez gminy, jak i powiaty. Najwięcej jednostek specjalistycznego poradnictwa funkcjonuje na terenie powiatu kieleckiego – 9, Miasta Kielce – 6, powiatu koneckiego - 5, sandomierskiego

– 3, po trzy na terenie powiatów: ostrowieckiego i skarżyskiego, po dwa w powiatach jędrzejowskim i pińczowskim, po jednej w powiatach: buskim, kazimierskim, opatowskim, starachowickim, staszowskim i włoszczowskim.

Wykres 8. Liczba rodzin korzystających z poradnictwa specjalistycznego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania MRiPS-03R.

W 2024 roku pomocą w formie poradnictwa specjalistycznego objęto 2 006 rodzin, w których łączna liczba członków wyniosła 4 253. W stosunku do roku poprzedniego liczba rodzin korzystających z tej formy pomocy zmalała o 121, zaś liczba osób w rodzinach wzrosła o 68.

W 2024 roku liczba rodzin, która skorzystała z poradnictwa specjalistycznego w porównaniu z rokiem 2021, była większa o 28%. Zwiększyła się także liczba osób w rodzinach, które zostały objęte poradnictwem specjalistycznym o 31% w odniesieniu do 2021 roku.

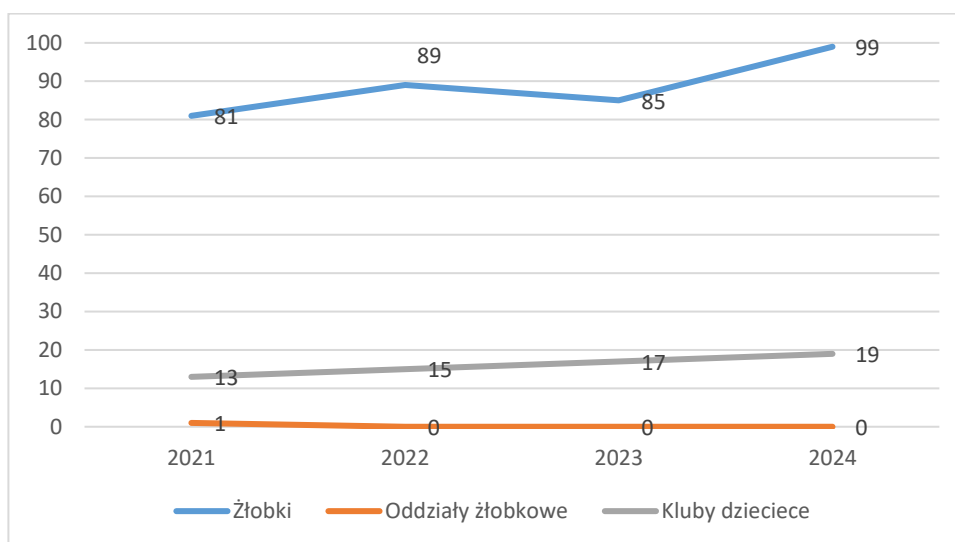
Niewątpliwie rozwój poradnictwa specjalistycznego oraz rozszerzenie oferty świadczonych porad zapewniłoby wszechstronną pomoc rodzinom borykającym się z trudnościami w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz wpłynęłoby na zwiększenie liczby rodzin korzystających z tej formy pomocy.

3.5. OPIEKA DZIENNA NAD DZIEĆMI DO LAT 3

W zakresie opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3 w województwie świętokrzyskim obserwowana jest korzystna tendencja – wzrostu liczby placówek dziennej opieki nad dziećmi do lat 3. W 2024 r. na terenie województwa funkcjonowało łącznie 118 placówek (99 żłobków, 19 klubów dziecięcych), co świadczy o 24% wzroście na przestrzeni minionych 4 lat. Najlepiej rozwinięta sieć placówek dziennej opieki nad dziećmi do lat 3 rozwinięta jest w mieście Kielce (29 placówek), powiecie kieleckim (18 placówek) oraz

sandomierskim (13 placówek), najslabiej w powiecie włoszczowskim (2 placówki) oraz kazimierskim (2 placówki).

Wykres 9. Liczba żłobków i klubów dziecięcych w latach 2021 – 2024.

Źródło: Bank Danych Lokalnych – GUS.

Wraz ze wzrostem liczby placówek dziennej opieki dla dzieci do lat 3 wzrosła również liczba miejsc do 4 708 (w 2024 roku), tj. o 18,8% więcej niż w 2022 roku (brak danych dot. liczby miejsc w roku 2021) W omawianych placówkach według stanu na koniec 2024 r. przebywało 4 122 dzieci, tj. o 24,3% więcej niż w roku 2021.

Tabela 6. Liczba miejsc i dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych w latach 2021 – 2024.

	2021	2022	2023	2024
Liczba miejsc	b.d.	3 963	4 132	4 708
Liczba dzieci	3 316	3 614	3 654	4 122

Źródło: Bank Danych Lokalnych – GUS.

Alternatywą dla opieki dziennej opieki są formy zindywidualizowane: dzienny opiekun oraz niania. Działalność tych podmiotów opiera się na zapewnieniu warunków zbliżonych do domowych. Dzienny opiekun - sprawuje opiekę nad dziećmi od 20 tygodnia życia do lat 3, zazwyczaj w mniejszej grupie liczącej do 5 dzieci, natomiast nianie sprawują opiekę indywidualną na podstawie umów uaktywniających. W województwie świętokrzyskim nie są to rozpowszechnione formy opieki: dziennych opiekunów na koniec 2024 r. było 18 (w kraju 2 152), zaś niań – 45 (w kraju 4 057) osób.

3.6. PLACÓWKI WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO

Placówki wychowania przedszkolnego są to placówki przeznaczone dla dzieci w wieku od lat 3 do momentu rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej. Głównym celem tych placówek jest zapewnienie opieki oraz przygotowanie do nauki w szkole. Do placówek

wychowania przedszkolnego zaliczane są przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych oraz zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne.

Tabela 7. Infrastruktura wychowania przedszkolnego w woj. świętokrzyskim.

Rok szkolny	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Liczba przedszkoli wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach	796	796	790	783

Źródło: Sprawozdanie MRiPS-03R

W roku szkolnym 2023/2024 w województwie świętokrzyskim funkcjonowało 783 placówki wychowania przedszkolnego: 369 przedszkoli (w tym: 14 specjalnych), 331 oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz 83 punkty przedszkolne. Obowiązkiem przedszkolnym objęte są dzieci do lat 6; w województwie świętokrzyskim wskaźnik dzieci w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3 - 6 lat wyniósł 93,03% i był nieznacznie niższy niż średnia krajowa wynosząca 96.1%.

Rozmieszczenie terytorialne placówek wychowania przedszkolnego: przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach oraz punktów przedszkolnych w województwie świętokrzyskim jest nierównomierne. Najlepsza sytuacja występuje w Mieście Kielce (77 placówek), powiecie Kieleckim (71 placówek) oraz Sandomierskim (47 placówek), zaś najgorsza w powiatach: włoszczowskim (19 placówek), kazimierskim (14 placówek) oraz opatowskim (13 placówek).

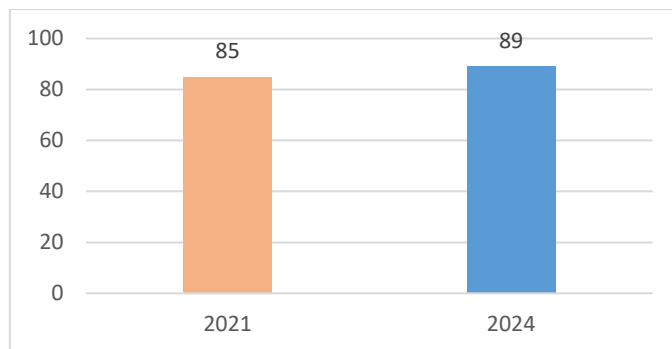
3.7. OPRACOWANIE I REALIZACJA 3 - LETNICH GMINNYCH PROGRAMÓW WSPIERANIA RODZINY

Gminne programy wspierania rodziny są obok gminnych strategii rozwiązywania problemów społecznych oraz gminnych strategii przeciwdziałania przemocy w rodzinie dokumentami regulującymi kwestie związane ze wspieraniem dziecka i rodziny.

Programy stanowią pogłębioną diagnozę obecnego stanu pieczy zastępczej na terenie danej gmin, zawierają część prognostyczną, w której określone zostały kierunki działań oraz wyznaczony harmonogram ich realizacji.

W regionie świętokrzyskim nie wszystkie samorządy gminne realizują zapis art. 176 pkt. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, który określa, że do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja trzyletniego gminnego programu wspierania rodziny. W latach 2021 - 2024 odnotowano wzrost liczby opracowanych i realizowanych gminnych programów wspierania rodziny. W 2024 r.- 89 gmin świętokrzyskich (tj. 87% ogółu) posiadało uchwalone programy, co wskazuje na prawie 5% wzrost.

Wykres 10. Liczba gmin posiadających gminny program wspierania rodziny.

Źródło: Opracowanie własne.

IV. ZADANIA POWIATU W ZAKRESIE WSPIERANIA RODZINY

Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej może nastąpić jedynie wówczas, gdy uprzednio stosowane inne środki oraz formy pomocy rodzicom dziecka, o których mowa w ustawie o pieczy zastępczej, okazały się nieskuteczne.

Intencją ustawodawcy w tym zakresie jest, aby piecza zastępcza miała charakter ostateczny, pomocniczy i tymczasowy z dążeniem – poprzez liczne działania wspierające – do możliwie jak najszybszego powrotu dziecka do rodziny naturalnej, a jeżeli jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka - czyli adopcji.

Istotną rolę w systemie opieki nad dzieckiem opuszczonym i osieroconym odgrywają samorządy powiatowe. Realizują szereg zadań związanych z organizacją, przekształcaniem, rozwojem istniejących form opieki nad dzieckiem z jednoczesną pracą na rzecz powrotu dziecka do rodziny naturalnej. Powiaty ze względu na obszar terytorialny i liczbę mieszkańców są najodpowiedniejsze do tworzenia, prowadzenia, nadzorowania różnego rodzaju instytucji wspierających rodzinę.

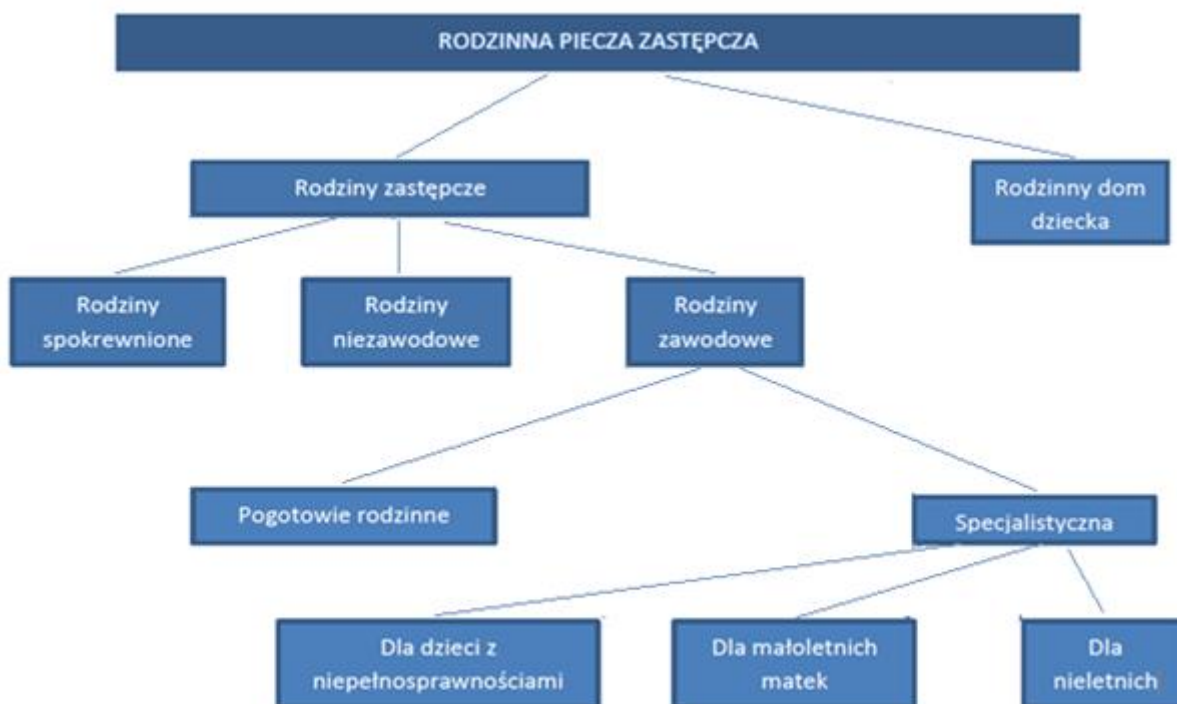
Zadania w tym zakresie skoncentrowane są m.in. na tworzeniu warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych oraz zapewnieniu dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Do zadań własnych powiatu należy także opracowanie i realizacja trzyletnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej. Powiat odpowiedzialny jest za wyznaczenie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej oraz za organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania: grup wsparcia, oraz specjalistycznego poradnictwa. Powiat odpowiada za finansowanie świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz pomocy przyznawanej

osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka. Zadania powiatu dotyczą także szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej i prowadzenia rodzinnego domu dziecka. W zakresie obowiązków powiatu jest również współpraca ze służbami gminnymi (asystent rodziny) przy udzielaniu pomocy rodzinie, szczególnie w sytuacji zagrożenia jej funkcji socjalnych i wychowawczych oraz w podejmowaniu pracy na rzecz powrotu dzieci z pieczy zastępczej do rodziny biologicznej.

4.1. RODZINY ZASTĘPCZE

Rodzina zastępcza powstaje w momencie, gdy małżeństwo lub osoba nie pozostająca w związku małżeńskim, w tym także osoba pozostająca w związku nieformalnym przyjmuje na wychowanie nie więcej niż troje dzieci (chyba że jest to rodzeństwo), przy czym pomiędzy opiekunami zastępczymi a dziećmi nie powstają takie same skutki prawne, jak w procesie adopcji. W skład rodzinnej pieczy zastępczej wchodzi: rodziny spokrewnione, rodziny niezawodowe, rodziny zawodowe oraz rodzinne domy dziecka.

Wykres 11. Schemat rodzinnej pieczy zastępczej.

Źródło: Opracowanie własne.

Rodzinę zastępczą spokrewnioną tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, będący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka, z kolei **rodzinę zastępczą niezawodową** tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku, niebędący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka. W rodzinie tej, w tym samym czasie, może przebywać łącznie nie więcej niż 3 dzieci. Natomiast **rodzina zastępcza zawodowa** to rodzina, która za wykonywaną

pracę otrzymuje wynagrodzenie (w przypadku małżeństwa wynagrodzenie pobiera tylko jeden z małżonków). Pod opieką tej rodziny przebywają dzieci (łącznie nie więcej niż 3 dzieci), które nie są z nią spokrewnione.

Wśród **rodzin zastępczych zawodowych** wyróżniamy:

- rodziny pełniące funkcję pogotowia rodzinnego – przyjmuje ona dziecko na podstawie orzeczenia sądu, w przypadku gdy dziecko zostało doprowadzone przez Policję, Straż Graniczną, na wniosek rodziców dziecka lub innej osoby. W pogotowiu rodzinnym umieszcza się dziecko do czasu unormowania sytuacji dziecka, nie dłużej jednak niż na okres 4 miesięcy. W uzasadnionych przypadkach okres ten może być przedłużony do 8 miesięcy, lub do zakończenia postępowania sądowego o powrót dziecka do rodziny lub o przysposobienie lub umieszczenie w rodzinnej pieczy zastępczej.
- rodziny zastępcze zawodowe specjalistyczne, w których umieszcza się dzieci w szczególności: orzeczeniem o niepełnosprawności, z orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz dzieci na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, a także małoletnie matki z dziećmi.

Z kolei **rodzinny dom dziecka** działa na zasadach zbliżonych do rodziny zastępczej zawodowej, z taką różnicą, że może sprawować opiekę nad większą liczbą dzieci (nie więcej niż 8 wychowanków). Jeżeli jest jednak konieczność umieszczenia rodzeństwa za zgodą prowadzącego dom oraz po uzyskaniu pozytywnej opinii koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, jest możliwe w tym czasie umieszczenie większej liczby dzieci.

Rodziny zastępcze pomocowe (lub "rodziny pomocowe") to specjalny typ rodzin zastępczych, które wspierają funkcjonujące rodziny zastępcze (niezawodowe, zawodowe) lub prowadzących rodzinne domy dziecka, zapewniając im czasową opiekę nad dziećmi w sytuacjach nagłych (np. choroby, urlopu) i losowych, odciążając ich i gwarantując ciągłość opieki, przy czym pobyt dziecka u nich jest krótszy niż dwa miesiące, a same rodziny pomocowe przechodzą identyczne szkolenia jak standardowe rodziny zastępcze. Rodzina pomocowa jest ważnym elementem wsparcia rodzinnej pieczy zastępczej.

Wskazane powyżej rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka powstają, aby zapewnić dziecku całodobową opiekę i wychowanie, a w szczególności:

- traktują dziecko w sposób sprzyjający poczuciu godności i wartości osobowej;
- zapewniają dostęp do przysługujących świadczeń zdrowotnych;
- zapewniają kształcenie, wyrównywanie braków rozwojowych i szkolnych;
- zapewniają rozwój uzdolnień i zainteresowań;
- zaspokajają jego potrzeby emocjonalne, bytowe, rozwojowe, społeczne oraz religijne;

- zapewniają ochronę przed arbitralną lub bezprawną ingerencją w życie prywatne dziecka;
- umożliwiają kontakt z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba że sąd postanowi inaczej.⁴

W 2024 roku w kraju funkcjonowały łącznie 36 854 podmioty rodzinnej pieczy zastępczej, tj. 23 237 rodziny zastępcze spokrewnione, 11 113 rodzin zastępczych niezawodowych, 1 604 rodziny zastępcze zawodowe oraz 900 Rodzinnych Domów Dziecka.

System rodzinnej pieczy zastępczej najlepiej rozwinięty jest w województwach śląskim (4 903 podmioty), mazowieckim (4 107 podmiotów) oraz dolnośląskim (4 012 podmiotów), zaś najslabiej w podlaskim (910 podmiotów), świętokrzyskim (958 podmiotów) oraz opolskim (982 podmioty).

Tabela 8. Liczba podmiotów rodzinnych form pieczy zastępczej według województw w 2024 r.

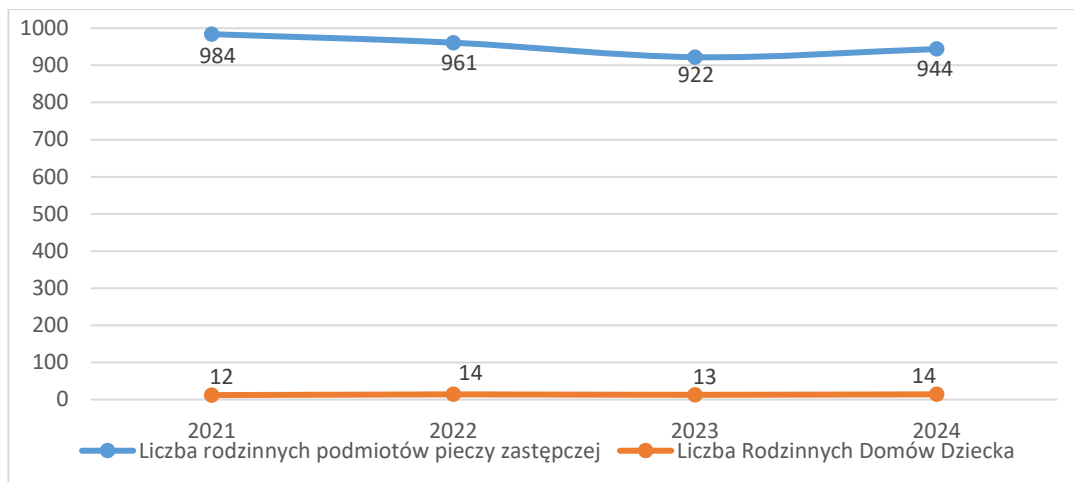
Nazwa	Ogółem	Rodziny zastępcze			Rodzinne Domy Dziecka
		Spokrewnione	Niezawodowe	Zawodowe	
Polska	36 854	23 231	11 110	1 613	900
Dolnośląskie	4 012	2 738	1 074	102	98
Kujawsko-Pomorskie	2 237	1 352	719	107	59
Lubelskie	1 768	1 145	506	86	31
Lubuskie	1 321	840	403	62	16
Łódzkie	2 722	1 769	810	88	55
Małopolskie	1 963	1 236	591	107	29
Mazowieckie	4 107	2 607	1 284	131	85
Opolskie	982	612	293	50	27
Podkarpackie	1 137	655	400	64	18
Podlaskie	910	607	244	45	14
Pomorskie	2 474	1 457	708	173	136
Śląskie	4 903	3 066	1 478	228	131
Świętokrzyskie	958	647	270	27	14
Warmińsko-Mazurskie	1 717	1 099	483	92	43
Wielkopolskie	3 313	1 920	1 168	174	51
Zachodniopomorskie	2 330	1 481	679	77	93

Źródło: Bank Danych Lokalnych – GUS.

W województwie świętokrzyskim funkcjonowały 958 podmioty rodzinnej pieczy zastępczej, w tym: 944 rodziny zastępcze i 14 rodzinnych domów dziecka. Rok 2024 był pierwszym, w którym udało się odwrócić trend spadkowy liczby podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej.

⁴ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

Wykres 12. Liczba podmiotów rodzinnych form pieczy zastępczej w latach 2021 – 2024.

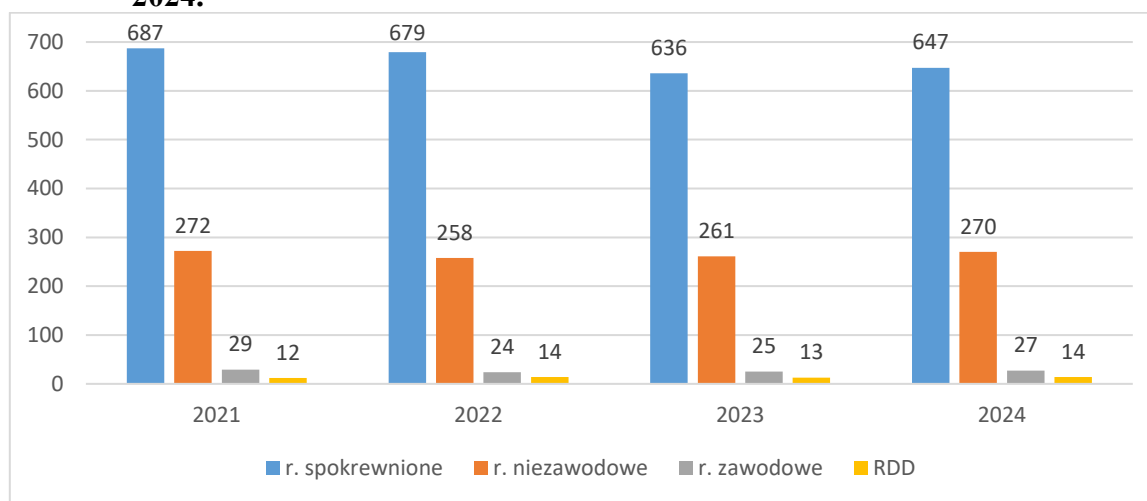

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 r.

Na koniec 2024 r. w województwie świętokrzyskim funkcjonowały łącznie 944 rodziny zastępcze. Najwięcej – 647 było rodzin spokrewnionych z dzieckiem, następnie niezawodowych – 270 oraz zawodowych 18. Należy zaznaczyć, że powiat konecki – jako jedyny w regionie powołał „rodziny pomocowe” – 2 rodziny.

Ponadto na terenie województwa świętokrzyskiego w 2024 r. funkcjonowało 14 rodzinnych domów dziecka, w których przebywało 89 dzieci.

Wykres 13. Liczba rodzin zastępczych w województwie świętokrzyskim w latach 2021-2024.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 r.

Porównując dane w 2024 oraz 2023r. wynika, że nastąpił wzrost liczby rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem, rodzin niezawodowych oraz zawodowych odpowiednio o 11, 9 oraz 2 rodziny. Liczba rodzinnych domów dziecka także wykazała się wzrostem na poziomie 1 placówki.

Analiza danych w ujęciu powiatów pozwala wyciągnąć wniosek, że największą liczbą rodzin zastępczych charakteryzuje się miasto Kielce (165 rodzin), powiaty: kielecki (111

rodzin), starachowicki (103 rodziny) i ostrowiecki 102 rodziny); zaś najmniejszych powiaty: kazimierski (11 rodzin) i włoszczowski (26 rodzin).

Z kolei rodzinne domy dziecka funkcjonują w mieście Kielce (5) oraz w powiatach: kieleckim (4), starachowickim (3), skarżyskim (1), staszowskim (1). W pozostałych powiatach nie odnotowano tego typu placówek.

Na przestrzeni 12 miesięcy 2024 r. wygasilo swoją działalność prawie 90 rodzin zastępczych z terenu województwa świętokrzyskiego. Do głównych przyczyn rozwiązania rodzin zastępczych należały: usamodzielnienia wychowanków oraz powrót wychowanków do rodziny naturalnej (37% i 21% ogółu rozwiązań), zmiana na inną formę pieczy zastępczej (15%), adopcja (11%), oraz problemy zdrowotne/zaawansowany wiek rodziców zastępczych (5%).

Tabela 9. Liczba dzieci w rodzinach zastępczych i Rodzinnych Domach Dziecka według województw w 2024 r.

Nazwa	Ogółem	Rodziny zastępcze			Rodzinny Dom Dziecka
		Spokrewnione	Niezawodowe	Zawodowe	
Polska	57 961	30 545	14 944	5 703	6 769
Dolnośląskie	6 171	3 611	1 412	390	758
Kujawsko-Pomorskie	3 587	1 802	977	381	427
Lubelskie	2 742	1 526	685	296	235
Lubuskie	2 011	1 072	534	253	152
Łódzkie	3 955	2 295	1 016	302	342
Małopolskie	2 991	1 641	805	343	202
Mazowieckie	6 306	3 449	1 706	495	656
Opolskie	1 562	798	386	167	211
Podkarpackie	1 732	860	576	190	106
Podlaskie	1 404	815	326	152	111
Pomorskie	4 616	1 903	1 007	595	1 111
Śląskie	7 667	3 952	1 930	809	976
Świętokrzyskie	1 388	854	368	77	89
Warmińsko-Mazurskie	2 813	1 440	660	371	342
Wielkopolskie	5 107	2 581	1 598	584	344
Zachodniopomorskie	3 909	1 946	958	298	707

Źródło: Bank Danych Lokalnych – GUS.

W 2024 r., w Polsce łącznie 57 961 dzieci przebywało w rodzinnej pieczy zastępczej, z czego w rodzinach zastępczych spokrewnionych 30 545 dzieci, niezawodowych 14 944 dzieci, zawodowych 5 703 dzieci, zaś w Rodzinnych Domach Dziecka – 6 769 dzieci.

Najwięcej dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych w 2024 r. odnotowano w województwach: śląskim (7 667 dzieci), mazowieckim (6 306 dzieci) oraz dolnośląskim (61 71 dzieci), natomiast najmniej w województwach: opolskim (1 562), podlaskim (1 404 dzieci) oraz świętokrzyskim (1 388 dzieci).

Z kolei w województwie świętokrzyskim w 2024 r. w rodzinach zastępczych umieszczonych było łącznie 1 388 dzieci, z tego 854 w rodzinach spokrewnionych; 368 w rodzinach niezawodowych oraz 77 dzieci w rodzinach zawodowych.

Tabela 10. Liczba dzieci w rodzinach zastępczych w województwie świętokrzyskim w latach 2021 - 2024.

Dzieci w rodzinach zastępczych:	2021	2022	2023	2024
Rodziny spokrewnione	895	883	829	854
Rodziny niezawodowe	354	351	352	368
Rodziny zawodowe	101	80	85	77
Rodzinne domy dziecka	74	81	95	89
Razem:	1 424	1 395	1 361	1 388

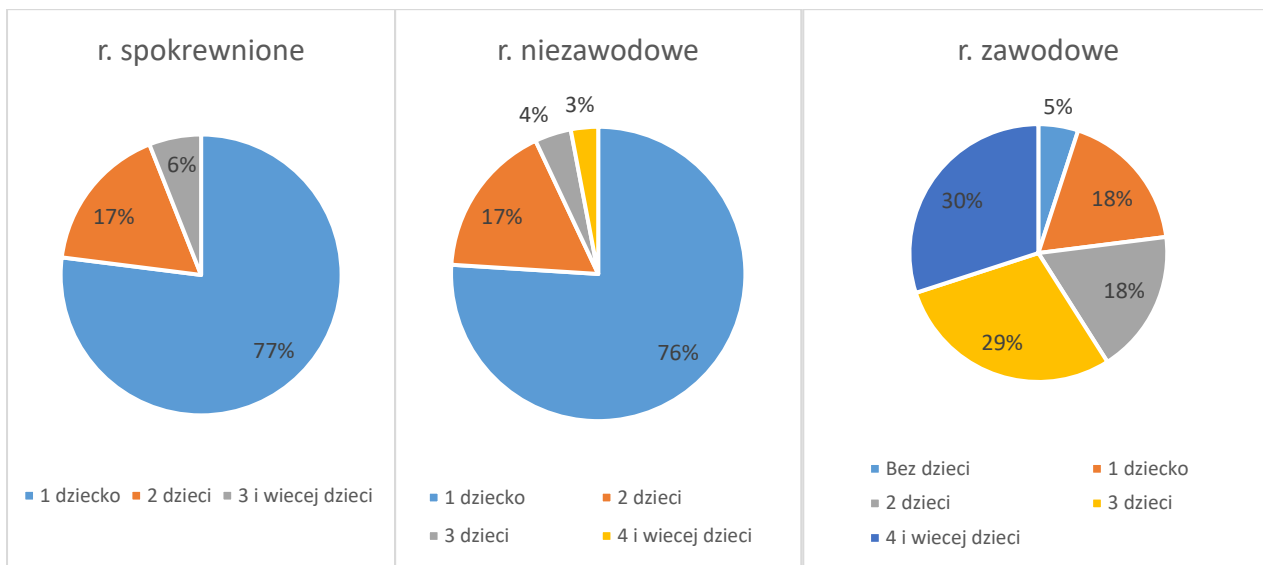
Źródło danych: Sprawozdanie WRiSPZ-P (drugie półrocze) w CAS.

Zauważalny na przestrzeni 2023 oraz 2024 roku jest wzrost liczby dzieci przebywających w rodzinach zastępczych spokrewnionych z dzieckiem oraz rodzinach niezawodowych; natomiast zmniejszenie liczby dzieci przebywających w rodzinach zastępczych zawodowych oraz Rodzinnych Domach Dziecka.

Sytuacja dzieci z niepełnosprawnościami w systemie pieczy zastępczej jest szczególnie trudna. W przypadku pieczy rodzinnej dzieci z dysfunkcjami umieszczane są w rodzinach zawodowych lub rodzinnych domach dziecka. Dane Głównego Urzędu Statystycznego wskazują, że w świętokrzyskim w rodzinnej pieczy zastępczej przebywa 220 dzieci z niepełnosprawnościami, co stanowi 15% ogółu dzieci umieszczonych w rodzinnych formach pieczy zastępczej. Oznacza to, że jedno na sześć dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej posiada orzeczenie o niepełnosprawności. W kraju w rodzinnej pieczy zastępczej przebywało 7 580 dzieci z niepełnosprawnościami, co stanowiło 13%.

Wśród rodzin zastępczych spokrewnionych dominują te, posiadające pod opieką 1 dziecko - 77%, następnie 2 dzieci – 17% oraz 3 i więcej dzieci – 6%. Najliczniej reprezentowanymi rodzinami niezawodowymi są rodziny z 1 dzieckiem – 76%, 2 dzieci – 17%, 3 dzieci - 4% oraz 4 i więcej dzieci - 3%. Spośród zawodowych rodzin – 30% stanowią posiadające 4 i więcej dzieci, następnie 3 dzieci 29%, z 1 i 2 dzieci – po 18%, zaś najmniej liczne były rodziny zawodowe z 1 dzieckiem – 5%.

Wykres 14. Liczba dzieci w poszczególnych typach rodzin zastępczych.

Źródło danych: Sprawozdanie WRiSPZ-P (drugie półrocze) w CAS.

Mając powyższe dane na uwadze, idea rodzinnej pieczy zastępczej wymaga upowszechniania, aby możliwe było objęcie tą formą opieki jak największej liczby potrzebujących dzieci.

Agregując dane do poziomu powiatów województwa świętokrzyskiego wynika, że największą liczbę dzieci w rodzinach zastępczych w 2024 r. posiadał powiat kielecki (201 dzieci), miasto Kielce (168 dzieci) oraz powiat starachowicki (147 dzieci), zaś najmniejszą: powiat kazimierski (12 dzieci) oraz włoszczowski (43 dzieci).

W przypadku rodzinnych domów dziecka, najwięcej dzieci umieszczonych jest na terenie miasta Kielce (35 dzieci), powiatów: kieleckiego (20 dzieci), starachowickiego (12 dzieci) oraz skarżyskiego (5 dzieci).

Najczęstszymi przyczynami umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej według danych sprawozdań samorządów powiatowych województwa świętokrzyskiego są uzależnienia rodziców, następnie bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, pólsieroctwo, sieroctwo, długotrwała lub ciężka choroba jednego z rodziców. Zaznaczyć jednak należy, iż umieszczenie dziecka w pieczy rodzinnej to często nie wynik tylko jednego z w/w powodów. Zawsze powodem był splot różnych czynników wynikających z wielopropblemowości rodziny pochodzenia dziecka.

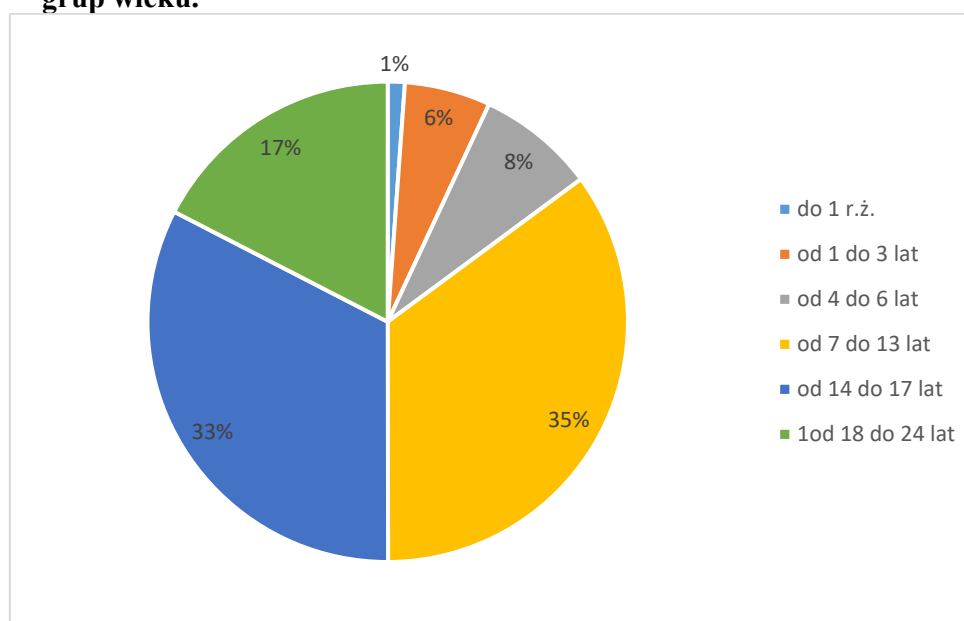
Tabela 11. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej według powodów w woj. świętokrzyskim.

Powody umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej	Sieroctwo	Pólsieroctwo	Uzależnienia rodziców	Przemoc	Bezradność w sprawach op-wych.	Niepełnospr. co najmniej 1 rodzica	Długotrwała i ciężka choroba	Ubóstwo	Bezrobocie	Nieodpow. war. mieszk.	Pobyt za granicą co najmniej 1 rodzica.	Inne
	97	151	946	76	398	36	57	1	0	9	10	124

Źródło: CAS – Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat z zakresu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej.

W świętokrzyskim największą grupą wiekową umieszczaną w rodzinnej pieczy zastępczej to dzieci w przedziale 7 – 13 lat (25% ogółu dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej). Kolejna, niewiele mniej liczna grupa wiekowa mieściła się w przedziale 14 – 17 lat (33%). Najmniej było umieszczanych w pieczy dzieci najmłodszych - poniżej 1 roku życia (1%). Co istotne, dzieci w wieku powyżej 10 lat mają statystycznie najmniejsze szanse na przysposobienie, przy jednoczesnym braku możliwości powrotu do domu rodzinnego. Tym samym, z perspektywy finansowej wydolności systemu, generują one coraz większe koszty.

Wykres 15. Dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w województwie świętokrzyskim według grup wieku.

Źródło: CAS – Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat z zakresu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej.

W roku 2024 wydatki na świadczenia pokrywające koszty utrzymania dzieci umieszczanych w rodzinnej pieczy zastępczej wyniosły: 15 743 580 zł. Na przestrzeni lat 2021 – 2024 odnotowano wzrost przedmiotowych wydatków na poziomie blisko 45%. W 2024 r.

największą liczbę świadczeń i wydatków zanotowano w rodzinach spokrewnionych (8 171 946 zł), następnie w niezawodowych (4 810 360 zł), rodzinnych domach dziecka (1 436 262 zł) i na końcu w rodzinach zawodowych (1 325 012 zł). Zwrócić uwagę należy na rosnące wydatki gmin przeznaczonych na opiekę i wychowanie dziecka: w roku 2021 wyniosły 2,27 mln zł, a w roku 2024 - 3,67 mln zł, co świadczy o 61% wzroście kosztów.

Koszty partycypacji gminy w opłatach za utrzymanie dzieci w pieczy zastępczej rosną wraz z wydłużaniem się okresu pobytu i wynoszą od 10% w pierwszym roku do 50% w trzecim i kolejnych. Niezbędne są więc intensywne działania z rodzinami biologicznymi, zmierzające do odzyskania dzieci, przy czym w procesie tym dobro dziecka jest zawsze pierwszorzędne.

4.2. ORGANIZATORZY I KOORDYNATORZY RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ

Realizacja zadań z zakresu rodzinnej pieczy zastępczej przypisanych powiatowi wymaga wyboru przez starostę organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Rolą organizatora jest przede wszystkim troska o rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej, a więc inicjowanie ich tworzenia, kwalifikowanie kandydatów do tej roli oraz wspieranie już funkcjonujących rodzin zastępczych. Na terenie województwa Świętokrzyskiego we wszystkich 14 powiatach powołano organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

Rodziny zastępcze i prowadzący rodzinne domy dziecka mogą zostać objęci opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Objęcie opieką następuje na wniosek rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej zatrudniony jest przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej na warunkach określonych w ustawie. Do zadań koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej należy w szczególności udzielanie pomocy rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w realizacji ich zadań w zakresie sprawowania pieczy zastępczej. W roku 2024. Na terenie województwa świętokrzyskiego funkcjonowało 60 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej – w stosunku do roku 2021 nastąpił wzrost o jednego koordynatora.

Tabela 12. Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, liczba podmiotów objętych działaniem koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

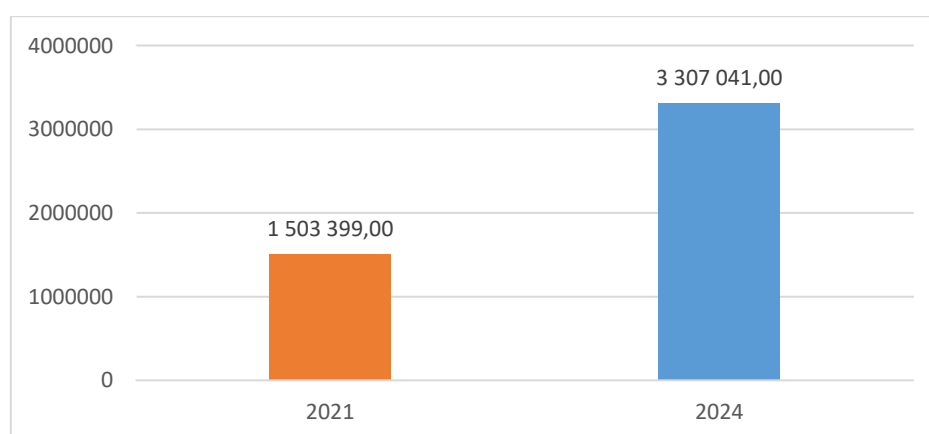
Powiat	2021 r.		2024 r.	
	I. koordynatorów	I. podmiotów	I. koordynatorów	I. podmiotów
buski	2	33	2	31
jędrzejowski	5	65	5	67
kazimierski	1	19	1	14
miasto Kielce	11	182	11	182
kielecki	5	47	8	124
konecki	5	74	6	77
opatowski	3	17	2	17
ostrowiecki	5	78	6	96
pińczowski	3	44	2	34
sandomierski	2	33	2	34
skarżyski	7	120	7	108
starachowicki	6	92	4	61
staszowski	2	43	2	36
włoszczowski	2	28	2	24
Razem	59	875	60	905

Źródło: CAS – Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat z zakresu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej.

W obliczu praktycznie niezmiennych liczb koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w okresie lat 2021 – 2024 nastąpił 3,5% wzrost liczby podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej (rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka), z którymi współpracowali koordynatorzy. W roku 2021 było to 875 podmiotów, zaś w 2024 roku – 905.

Pomimo utrzymania się na przestrzeni lat 2021 – 2024 stałej liczby koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, wydatki na ich wynagrodzenia wraz z pochodnymi wzrosły o 120% i wyniosły 3 307 041 zł.

Wykres 16. Wynagrodzenia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

Źródło: CAS – Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat z zakresu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Koordynatorzy obowiązani są do systematycznego podnoszenia swoich kwalifikacji w zakresie pracy z dziećmi lub rodziną, w szczególności przez samokształcenie i udział w szkoleniach. Na przestrzeni lat 2021 – 2024 blisko dwukrotnie wzrosła liczba

zorganizowanych szkoleń dla koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej – 25 szkoleń wobec 47, natomiast liczba uczestniczących koordynatorów wzrosła z 33 w 2021 r. do 40 w 2024 r.

4.3. KANDYDACI NA RODZICÓW ZASTĘPCZYCH, RODZINY ZASTĘPCZE, RODZINNE DOMY DZIECKA

Jednym z głównych problemów leżących u podstaw rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej jest brak kandydatów do pełnienia tej funkcji; kryzys pogłębia się, pomimo rosnącej liczby dzieci wymagających opieki i malejącej liczby rodzin zastępczych. Faktycznym problemem jest brak godziwych warunków finansowych dla rodzin zastępczych, co skutkuje brakiem kandydatów do pełnienia tej funkcji. W roku 2024 powiaty wykazały łącznie 71 kandydatów, co było wartością o 3 niższa niż w roku 2021. Na trudną sytuację wskazują dane długoterminowe – w roku 2014 kandydatów do pełnienia rodzin zastępczych było 143, co świadczy o ponad dwukrotnym spadku liczby kandydatów na przestrzeni ostatnich 10 lat.

W związku z powyższym priorytetowo należy podjąć intensywne działania na rzecz pozyskiwania kandydatów do prowadzenia rodzinnych form pieczy zastępczej oraz prowadzenie szeroko zakrojonego wsparcia, nie tylko o charakterze ekonomicznym, ale również psychoedukacyjne i mentoringowe dla opiekunów, którzy wchodzą w zupełnie nową rolę. Równie ważne w tym kontekście jest odpowiednie wsparcie dla funkcjonujących już rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka.

Kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka muszą spełniać wymagania przewidziane w Ustawie. Ponadto są zobowiązani do ukończenia szkolenia organizowanego przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej lub prowadzonego przez ośrodek adopcyjny. Na przestrzeni lat 2021 – 2024 istotnie zmalała liczba przeszkolonych kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka. W roku 2021 przeszkolonych stały 62 osoby, wobec 34 w roku 2024, co stanowi o spadku na poziomie 45%.

4.4. INSTYTUCJONALNA PIECZA ZASTĘPCZA

W przypadku braku możliwości umieszczenia dzieci w rodzinnych formach pieczy zastępczej zostają one kierowane do instytucjonalnych form pieczy. Formami instytucjonalnej pieczy zastępczej organizowaną w ramach zadań własnych powiatu są placówki opiekuńczo – wychowawcze. Zapewniają dziecku całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokajają niezbędne potrzeby. Placówki umożliwiają dziecku podtrzymywanie kontaktów z rodzicami i innymi osobami mu bliskimi, chyba, że sąd postanowi inaczej. Jednocześnie pobyt dziecka

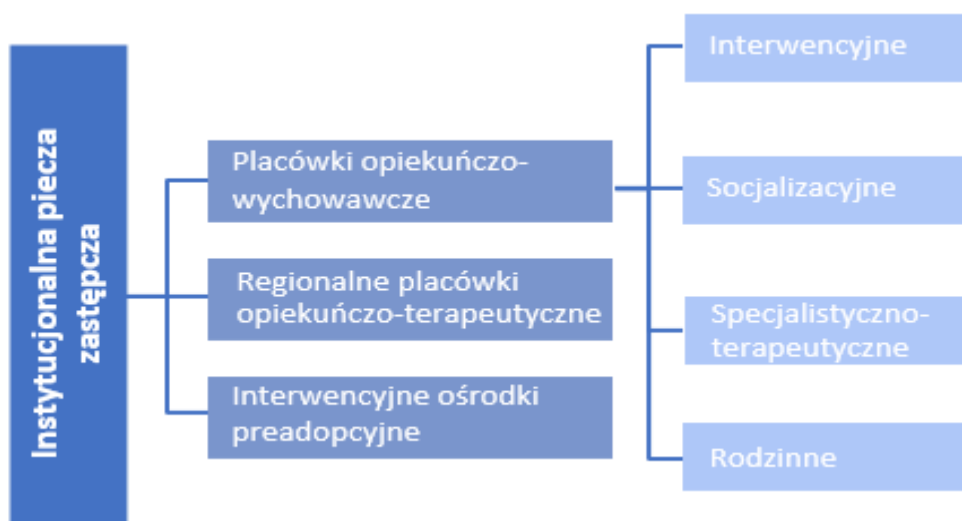
w placówce opiekuńczo - wychowawczej powinien mieć charakter przejściowy do czasu powrotu dziecka do rodziny naturalnej lub umieszczenia w rodzinie zastępczej lub adopcyjnej.

Podobnie, jak w przypadku rodzinnej pieczy zastępczej w placówkach opiekuńczo-wychowawczych dzieci mogą przebywać do ukończenia pełnoletności bądź w przypadku kontynuacji edukacji szkolnej do ukończenia 25 roku życia.

Instytucjonalna piecza zastępcza jest sprawowana w formie:

- placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych,
- interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych.

Wykres 17. Instytucjonalna piecza zastępcza.

Źródło: Opracowanie własne

Wyróżnia się następujące typy placówek opiekuńczo - wychowawczych:

- interwencyjne,
- socjalizacyjne,
- rodzinne,
- specjalistyczno-terapeutyczne.

Placówka typu interwencyjnego zapewnia doraźną opiekę nad dzieckiem w czasie trwania sytuacji kryzysowej. Placówka musi przyjąć dziecko w przypadkach wymagających natychmiastowej opieki. Dziecko umieszcza się maksymalnie na 3 miesiące, ale podczas trwania postępowania sądowego dotyczącego sytuacji prawnej dziecka, pobyt może być przedłużony o kolejne 3 miesiące.

Placówka typu socjalizacyjnego zapewnia całodobową opiekę, wychowanie i kształcenie oraz zaspakaja niezbędne potrzeby dziecka. W razie konieczności zapewnia również zajęcia specjalistyczne, rekompensujące brak wychowania w środowisku rodzinnym.

Podejmowane w niej są też działania w celu przywrócenia dziecka rodzinie biologicznej, umieszczenia w rodzinie adopcyjnej lub w rodzinnej opiece zastępczej.

Placówka rodzinna (placówka opiekuńczo-wychowawcza typu rodzinnego) to forma pieczy zastępczej, która zapewnia dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej całodobową opiekę, wychowanie i wsparcie w środowisku przypominającym naturalną rodzinę, przyjmując zazwyczaj do 8 wychowanków, w tym liczne rodzeństwa, by umożliwić im rozwój społeczny, emocjonalny i edukacyjny, często z celem reintegracji z rodziną biologiczną lub przygotowania do usamodzielnienia.

Placówka specjalistyczno-terapeutyczna sprawuje opiekę nad dzieckiem o indywidualnych potrzebach, w tym posiadającym orzeczenie o niepełnosprawności lub orzeczenie o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności. Takie dziecko wymaga stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej terapii, aby wyrównać opóźnienia rozwojowe i edukacyjne.

Regionalna Placówka Opiekuńczo – Terapeutyczna przeznaczona jest dla dzieci wymagających szczególnej opieki, które ze względu na stan zdrowia wymagają stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji oraz nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub placówce opiekuńczo – wychowawczej. Celem działalności RPOT jest, między innymi, zapewnienie dzieciom całodobowej specjalistycznej opieki i wychowania, rehabilitacji, działań terapeutycznych, świadczeń zdrowotnych oraz zaspokojenie niezbędnych potrzeb, kształcenia, wychowania.

Interwencyjny Ośrodek Preadopcyjny to placówka zapewniająca natychmiastową, specjalistyczną opiekę dzieciom do pierwszego roku życia w kryzysie, zanim trafią do rodziny adopcyjnej lub zastępczej, oferując opiekę medyczną, rehabilitację, wczesną interwencję i pomoc w budowaniu więzi, często po to, by umożliwić powrót dziecka do rodziny biologicznej lub przygotować je do adopcji.

W Polsce na koniec 2024 r. funkcjonowało 1 311 placówek opiekuńczo - wychowawczych, najwięcej utworzonych zostało w województwach: śląskim - 180, dolnośląskim – 157 oraz małopolskim - 139; zaś najmniej w lubuskim – 42, podlaskim - 32 oraz opolskim - 31 placówek. Placówki dysponowały łącznie 16 433 miejscami, zaś liczba przebywających w nich wychowanków przekraczała liczbę miejsc i wyniosła 17 059 dzieci.

W województwie świętokrzyskim na koniec 2024 roku funkcjonowało 46 placówek opiekuńczo-wychowawczych. Najwięcej placówek ma charakter socjalizacyjny (32), rodzinny (8), specjalistyczno-terapeutyczny (4), a najmniej interwencyjny (2). Placówki dysponowały łącznie 626 miejscami.

Tabela 13. Placówki opiekuńczo-wychowawcze według typu w woj. świętokrzyskim.

Typ placówki	Liczba placówek		Liczba miejsc		Liczba dzieci	
	2021	2024	2021	2024	2021	2024
Socjalizacyjna	30	32	408	433	408	474
Rodzinna	11	8	90	97	83	71
Interwencyjna	2	2	24	24	23	26
Specjalistyczno - terapeutyczna	2	4	58	72	27	72
Razem	45	46	580	626	541	643

Źródło: Bank Danych Lokalnych – GUS.

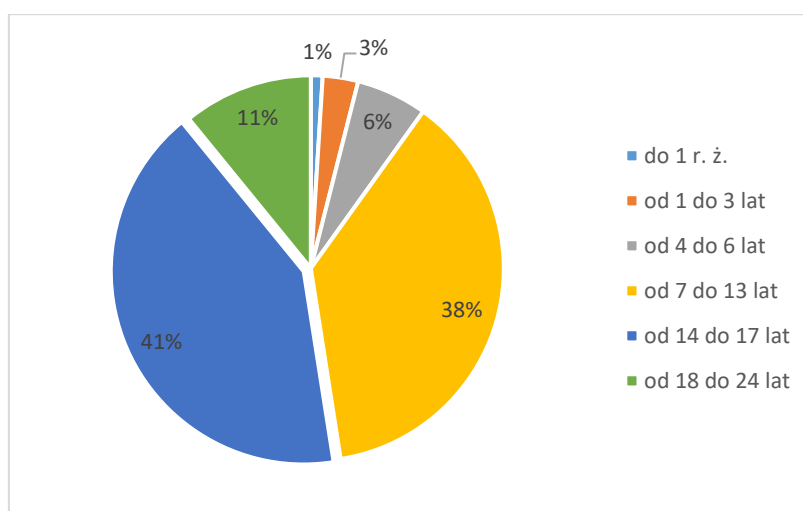
W regionie świętokrzyskim na przestrzeni lat 2021 – 2024 ogólna liczba placówek nie uległa istotnej zmianie – 45 wobec 46 w 2024 r. Powstały dwie nowe placówki socjalizacyjne oraz dwie specjalistyczno – terapeutyczne. Natomiast zmniejszeniu o 4 placówki uległa liczba placówek typu rodzinnego; liczba placówek o charakterze interwencyjnym nie uległa zmianie.

W 2024 r. w placówkach przebywało 643 dzieci, co było wartością blisko o 19% wyższą niż w roku 2021. Najwięcej, bo 474 dzieci, przebywało w placówkach socjalizacyjnych, 72 w placówkach specjalistyczno - terapeutycznych, 71 dzieci w rodzinnych. Najmniej dzieci przebywało w placówkach typu interwencyjnego – 26.

W skali kraju na koniec 2024 r. w instytucjonalnej pieczy zastępczej umieszczonych było 2 031 dzieci z niepełnosprawnościami, co stanowiło 12% ogółu. Spośród 643 dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-terapeutycznych na terenie województwa świętokrzyskiego - 116 tj. 18% posiadało orzeczenie o niepełnosprawności, co oznacza, że prawie jedno na pięć dzieci przebywających w placówkach posiada orzeczenie o niepełnosprawności.

Najliczniejszą grupą wiekową dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych były dzieci starsze - w przedziale 14-18 lat (42% ogółu) oraz 7-13 lat (38% ogółu), zaś najmniej liczną dzieci najmłodsze do 1 roku życia – jedno dziecko. W odniesieniu do roku 2021 wzrósł udział dzieci młodszych przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych tj. w wieku od 1 do 3 lat z 2% do 3,2% oraz w wielu od 4 do 6 lat z 4% do blisko 6%.

Wykres 18. Dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej według kategorii wieku.

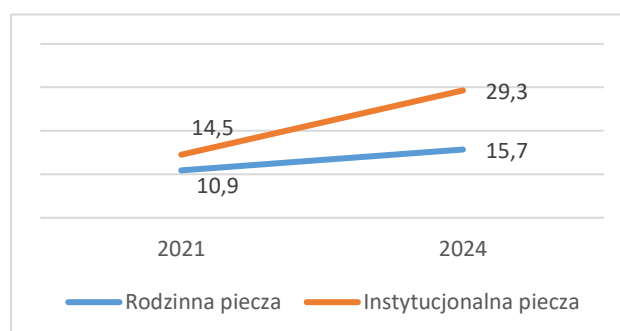
Źródło: CAS – Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat z zakresu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Niepokój budzi wzrost liczby miejsc oraz liczby dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo – wychowawczych, jaki nastąpił na przestrzeni lat 2021 – 2024 wynoszący odpowiednio 8% i blisko 19%. Należy zaznaczyć, że w 2021 r. poziom wykorzystania miejsc w placówkach kształtował się w wysokości 93%, natomiast w roku 2024 przekroczył liczbę dostępnych miejsc i wzrósł do 102%.

Oprócz wyżej omówionych placówek na terenie województwa świętokrzyskiego funkcjonuje jedna Regionalna Placówka Opiekuńczo – Terapeutyczna w Kazimierzy przeznaczona dla 30 dzieci.

Wydatki na utrzymanie placówek opiekuńczo-wychowawczych w 2024 r. wyniosły 29 363 620 zł i wzrosły ponad dwukrotnie w stosunku do 2021 r. Tempo wzrostu wydatków na instytucjonalną pieczę zastępczą jest zdecydowanie większe niż w przypadku rodzinnych form pieczy, a roczny koszt utrzymania jednego dziecka w placówce jest kilkukrotnie wyższy.

Wykres 19. Koszty funkcjonowania instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej (w mln zł).

Źródło: CAS – Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat z zakresu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Największe wydatki w 2024 r. ponoszone były w placówkach typu socjalizacyjnego; najmniejsze w placówkach rodzinnych.

Tabela 14. Wydatki na utrzymanie placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Typ placówki	2021	2024
Socjalizacyjna	10 343 574	18 511 642
Interwencyjna	1 175 545	5 736 667
Specjalistyczno-terapeutyczna	979 578	2 797 644
Rodzinna	2 067 932	2 317 667
Razem	14 566 629	29 363 620

Zródło: CAS – Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat z zakresu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Średnioroczny koszt utrzymania dziecka w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w województwie świętokrzyskim na przestrzeni analizowanego okresu wzrósł o ponad 83% z 26 925,00 zł w 2021 r. do 45 666,00 zł w 2024r.; natomiast w rodzinnej pieczy wzrósł o 47% z kwoty 7 717,00 w 2021 do 11 343,00 zł w roku 2024.

4.5. USAMODZIELNIENIA WYCHOWANKÓW SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ

Osoba pełnoletnia opuszczająca rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo – wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo – terapeutyczną jest objęta pomocą mającą na celu jej życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem.

Wszelkie kroki podejmowane przez opiekunów zastępczych, po zabezpieczeniu podstawowych potrzeb wychowanka, winny koncentrować się na kształtowaniu w nim gotowości do samodzielnego życia i funkcjonowania społecznego. Działania te powinny być dobrane odpowiednio, do wieku i gotowości wychowanka. Formalnie proces usamodzielnienia trwa od 18 do 25 roku życia wychowanka, jednak zasadniczo proces ten rozpoczyna się dużo wcześniej.⁵

Formy i zakres pomocy na usamodzielnienie wychowankom opuszczającym pieczę zastępczą regulują zapisy Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z 9 czerwca 2011 roku. Wsparcie finansowe na usamodzielnienie jest dedykowane osobom, które nie przekraczają określonego w aktach prawnych progu dochodowego i jest wypłacane na wniosek zainteresowanego. Innym rodzajem wsparcia jest świadczenie na kontynuowanie nauki, wypłacane przez cały rok kalendarzowy, maksymalnie do 25 roku życia, po uprzednim przedstawieniu zaświadczenia ze szkoły o kontynuowaniu nauki. Ostatnią finansową formą

⁵ A. Kanios, A. Lada, A. Bocheńska-Brandt „Proces Usamodzielniania Wychowanków Pieczy Zastępczej W Polsce – Wyzwania I Perspektywy” w Journal of Modern Science 2024r.

wsparcia jest pomoc na zagospodarowanie. To również jednorazowe świadczenie, wypłacanie nie później niż do ukończenia przez osobę usamodzielnianą 26. roku życia.

Wśród wsparcia niematerialnego, wyróżnić można pomoc: w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu treningowym czy uzyskaniu zatrudnienia, ale też wsparcie psychologiczne czy prawne.

W 2024 roku łącznie usamodzielniało się 159 wychowanków systemu pieczy zastępczej, z czego z instytucjonalnej pieczy zastępczej było 68 osób, zaś rodzinnej pieczy – 91.

W 2024 r. wydatki na pomoc w związku z usamodzielnieniem wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej wyniosły 1 234 620 zł i były wyższe o 45,7% od poniesionych w 2021r, natomiast wydatki na pomoc w związku z usamodzielnieniem wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej wyniosły 643 807 zł i były wyższe od tych wykazanych w 2021 r. o blisko 19%.

Tabela 15. Wydatki na pomoc w związku z usamodzielnieniem wychowanków pieczy zastępczej.

Wydatki na pomoc na usamodzielnienie, w tym:	Instytucjonalna piecza zastępcza		Rodzinna piecza zastępcza	
	2021	2024	2021	2024
na kontynuowanie nauki	408 790	358 350	591 595	753 306
na usamodzielnienie	118 458	237 293	188 347	364 784
na zagospodarowanie	14 365	48 164	67 027	116 530
Razem	541 613	643 807	846 969	1 234 620

Zródło: CAS – Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat z zakresu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej.

4.6. NAPŁYWY I ODPLYWY DZIECI Z SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ

Mianem „dzieci dryfujących po systemie pieczy zastępczej” można określić te, które z różnych przyczyn ciągle zmieniają miejsce swego pobytu. Dzieci te przemieszczają się między różnymi formami pieczy rodzinnej, instytucjonalnej, czasami wracają do domu rodzinnego i ponownie trafiają do systemu opieki zastępczej. Sprawia to, że doświadczają sieroctwa społecznego z powodu odrzucenia (...)⁶

Dane ostatnich lat wskazują na trend zwiększenia liczby dzieci, które zostały umieszczone w systemie pieczy zastępczej. W 2021 roku 207 dzieci zostało umieszczonych w pieczy zastępczej, natomiast w roku 2024 liczba ta wyniosła 261, co wskazuje na 26% wzrost.

W kwestii odpływu z systemu rok 2021 również okazał korzystniejszym niż 2024. W 2021 roku system pieczy opuściło 219 dzieci, w 2024 roku z systemu odeszło mniej dzieci

⁶ Marzena Ruszkowska, Ewa Kopaczuk, „Dryfujące dzieci”, czyli o przemieszczeniach podopiecznych pieczy zastępczej w: Aktualne problemy opieki i wychowania. Akademia Białska im. Jana Pawła II, Bielsko Biała 2025r.

- 204. Zestawiając dane liczbowe odpływu dzieci względem napływu, rok 2021 charakteryzuje się korzystniejszym wskaźnikiem tj. odpływ był o 5% wyższy niż napływ dzieci do systemu, zaś w roku 2024 odpływ stanowił niespełna 78% napływu.

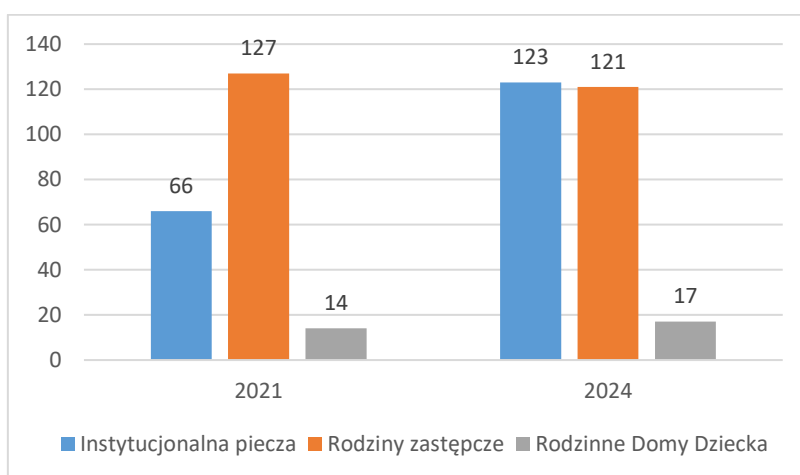
Tabela 16. Napływy i odpływy dzieci z systemu pieczy zastępczej.

	2021		2024	
	Dzieci do 18 r.ż	Dzieci pow. 18.r.ż	Dzieci do 18 r.ż	Dzieci pow. 18.r.ż
Napływ	207	-	261	-
Razem napływ	207		261	
Odpływ	113	106	116	88
Razem odpływ	219		204	

Źródło: CAS – Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat z zakresu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej.

W 2021 r. spośród ogółu 207 dzieci, które napłynęły do systemu: w instytucjonalnej pieczy umieszczono 66 dzieci, w rodzinach zastępczych 127, w rodzinnych domach dziecka 14, natomiast w roku 2024 w pieczy ogółem umieszczono 261 dzieci, z których: 123 skierowano do instytucjonalnej pieczy zastępczej, 121 do rodzin zastępczych oraz 17 do rodzinnych domów dziecka.

Wykres 20. Napływ dzieci do pieczy zastępczej według form w 2021 i 2024 r.

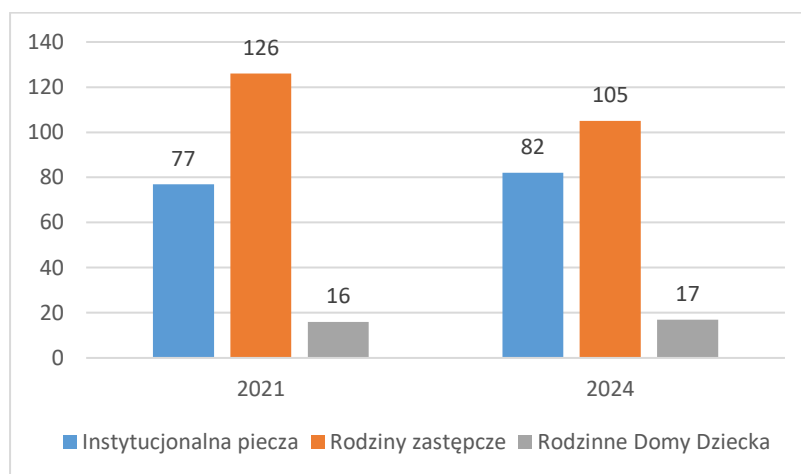
Źródło: CAS – Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat z zakresu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Ważnych informacji dostarczają dane dotyczące napływu dzieci do systemu pieczy zastępczej z rodzin naturalnych. W roku 2021 do pieczy zastępczej z rodzin naturalnych napłynęło 166 dzieci (80% ogółu), natomiast w roku 2024 liczba ta była większa i wyniosła 201 dzieci (77% ogółu).

Struktura opuszczających system pieczy wygląda następująco: w 2021r. spośród ogółu 219 dzieci, które odeszły z systemu, instytucjonalną pieczę opuściło 77 dzieci, rodziny zastępcze 126 dzieci, rodzinne domy dziecka 16 dzieci. Natomiast w roku 2024 z pieczy ogółem odeszło 204 dzieci, z czego: z instytucjonalnej pieczy zastępczej 82 dzieci, z rodzin

zastępczych 105 oraz rodzinnych domów dziecka 17. Widoczne jest znaczne zmniejszenie liczby wychowanków opuszczających rodziny zastępcze – spadek na poziomie 16,6%.

Wykres 21. Odpływ dzieci z pieczy zastępczej według form w 2021 i 2024 r.

Źródło: CAS – Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat z zakresu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Zgodnie z nadrzędnymi zasadami oraz priorytetami systemu pieczy zastępczej pobyt dziecka w pieczy powinien mieć charakter przejściowy; niezwykle pożądaną tendencją powinno być zjawisko powrotów dzieci z systemu pieczy zastępczej do rodzin naturalnych.

Tabela 17. Liczba dzieci napływających i odpływających z pieczy zastępczej do rodzin naturalnych.

Rok	Liczba dzieci z rodzin naturalnych napływająca do systemu pieczy zastępczej	Liczba dzieci powracających z systemu pieczy zastępczej do rodzin naturalnych
2021	166	62
2024	201	73

Źródło: CAS – Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat z zakresu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Struktura powrotów z systemu pieczy zastępczej do środowisk naturalnych, nie wygląda optymistycznie w zestawieniu z prezentowaną liczbą dzieci napływających do systemu pieczy zastępczej. W roku 2021 do rodzin zastępczych z systemu pieczy wróciło 62 dzieci, natomiast w roku 2024 liczba ta nieznacznie wzrosła i wyniosła 73.

4.7. OPRACOWANIE I REALIZACJA 3-LETNICH POWIATOWYCH PROGRAMÓW ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ

Opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych należy do zadań własnych powiatu. Programy stanowią pogłębioną diagnozę obecnego stanu pieczy zastępczej na terenie danego powiatu. Ponadto program zawiera część prognostyczną, w której określone zostały kierunki działań oraz harmonogram ich realizacji.

Dane wskazują, że w roku 2024 wszystkie – 14 powiatów posiadało opracowane programy rozwoju pieczy zastępczej.

V. ZADANIA SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA W ZAKRESIE WSPIERANIA RODZINY

Zgodnie z zapisami ustawy do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez samorząd województwa należy organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjnych. Natomiast do zadań własnych samorządu województwa należy:

1. Prowadzenie interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych i regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych;
2. Opracowywanie programów dotyczących wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, będących integralną częścią strategii rozwoju województwa;
3. Promowanie nowych rozwiązań w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
4. Szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr jednostek organizacyjnych samorządu gminnego i powiatowego;
5. Sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 187 ust. 3.

5.1. ŚWIĘTOKRZYSKI OŚRODEK ADOPCYJNY

Adopcja jest optymalnym modelem opieki nad dzieckiem całkowicie pozbawionym możliwości wzrastania w rodzinie biologicznej, dającej dziecku szansę na ustanowienie trwałego, bezpiecznego nowego środowiska rodzinnego.

Adopcja oznacza przybranie, usynowienie; jest to, więc akt uznania dziecka innych rodziców, z którym nie ma więzi biologicznej, za własne potomstwo. Jego efektem jest powstanie określonej relacji prawnej łączącej dziecko i jego nowych rodziców, tożsamej z relacjami rodzinnymi, opartymi na więzach krwi i pochodzenia. Zarówno dziecko, jak i rodzice, mają względem siebie takie same prawa i obowiązki, jakie istnieją między potomstwem, a jego biologicznymi rodzicami.

Na terenie województwa świętokrzyskiego został utworzony jeden ośrodek – Świętokrzyski Ośrodek Adopcyjny działający w strukturze Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego.

Celem działania Ośrodka jest prowadzenie procedur przysposobienia oraz przygotowanie osób zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka. Ośrodek współpracuje z podmiotami właściwymi w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi.

Tabela 18. Adopcje w latach 2021 – 2024 w regionie świętokrzyskim.

Wyszczególnienie	Liczba dzieci			
	2021	2022	2023	2024
Dzieci przysposobione, w tym w wieku:	56	37	46	33
• poniżej 1 roku	4	6	4	3
• od 1 roku do 4 lat	27	16	20	19
• od 5 do 9 lat	15	11	11	8
• 10 i więcej lat	10	4	11	3
Dzieci przysposobione, z tego:	56	37	46	33
• dziewczęta	28	16	20	18
• chłopcy	28	21	26	15
Dzieci przysposobione z orzeczeniem o niepełnosprawności.	0	1	2	1
Dzieci według miejsca pobytu przed przysposobieniem w tym:	56	37	46	33
• w pieczy instytucjonalnej	9	1	4	2
• w rodzinnej pieczy zastępczej	31	23	30	23
• w rodzinie biologicznej	16	13	12	8

Źródło: CAS – Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez województwo z zakresu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej.

W 2024 roku pracownicy Świętokrzyskiego Ośrodka Adopcyjnego przyjęli ogółem:

- 183 zgłoszenia o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną,
- 47 dzieci zakwalifikowano do przysposobienia,
- 148 dzieci nie uzyskało kwalifikacji do przysposobienia z uwagi na brak ich osobistej zgody na zmianę środowiska rodzinnego, silne więzi emocjonalne z bezpośrednimi opiekunami sprawującymi opiekę – głównie rodziny zastępcze spokrewnione w osobach dziadków,
- 33 dzieci zostało przysposobionych, z czego 15 chłopców i 18 dziewczynek,
- pracownicy ośrodka uczestniczyli w 1 238 posiedzeniach zespołów oceniających zasadność pobytu dziecka w pieczy zastępczej organizowanych na terenie województwa przez powiatowe centra pomocy rodzinie organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

W 2024 r. najwięcej dzieci zostało adoptowanych w przedziałach wiekowych: od 1 do 4 lat – 57,5% oraz od 5 do 9 lat – 24,2 %. Dane jednoznacznie wskazują na znikome szanse na adopcję w przypadku dzieci z orzeczoną niepełnosprawnością.

Zdecydowanie najwięcej, bo 23 tj. blisko 70% ogółu dzieci przed przysposobieniem przebywało w rodzinnej pieczy zastępczej, 8 dzieci tj. 24% w rodzinie biologicznej, natomiast zaledwie dwoje (6%) opuściło pieczę instytucjonalną na rzecz rodziny adopcyjnej. Taki stan rzeczy jest najczęściej wynikiem wysokiej złożoności sytuacji rodzinnej, emocjonalnej, zdrowotnej dzieci, wiekiem dzieci, liczbą rodzeństwa oraz łączącą je więzią emocjonalną. Pojawiające się u dzieci dysfunkcje rozwojowe będące konsekwencją wzrastania w nieprawidłowych pierwotnych systemach rodzinnych ograniczają dodatkowo w wielu wypadkach ich możliwości do nawiązywania trwałych i bezpiecznych więzi emocjonalnych z kandydatami na rodziców adopcyjnych.

Ważnym i niezbędnym elementem procesu adopcyjnego jest prowadzenie szkoleń dla kandydatów na rodziny przysposabiające. W 2024 roku 19 osób zakończyło obowiązkowe 3 miesięczne szkolenie dla kandydatów na rodziców adopcyjnych prowadzone przez 2 certyfikowanych trenerów programu PRIDE, ponadto przeprowadzono 2 cykle szkolenia „PRIDE” według zatwierdzonego przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej programu obejmującego szczegółowe zagadnienia określone w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Celem wspomagania trwałości adopcji oraz pomocy rodzinom w przewyżczeniu wyzwań związanych z rodzicielstwem adopcyjnym, ośrodki adopcyjne obejmują rodziny adopcyjne wsparciem psychologiczno - pedagogicznym. Na przestrzeni lat 2021 – 2024 nieznacznie spadła liczba rodzin przyspasabiających, rodzin naturalnych oraz osób przyspasabiających niepozostających w związku małżeńskim korzystających z poradnictwa prowadzonego przez Świętokrzyski Ośrodek Adopcyjny z 1 230 rodzin w 2021 roku do 1 225 w roku 2024.

W ramach wzmacniania i rozwoju wartości rodzinnych, promowania idei rodzicielstwa adopcyjnego oraz zastępczego organizowane są „Świętokrzyskie Dni Rodziny” oraz „Spotkania Mikołajkowe dla dzieci i rodzin z terenu województwa świętokrzyskiego, gdzie w każdym z tych wydarzeń uczestniczyło 450 zaproszonych osób.

Koszty funkcjonowania Świętokrzyskiego Ośrodka Adopcyjnego w 2024 r. wyniosły 2 683 138 zł i były wyższe o 78% niż w roku 2021.

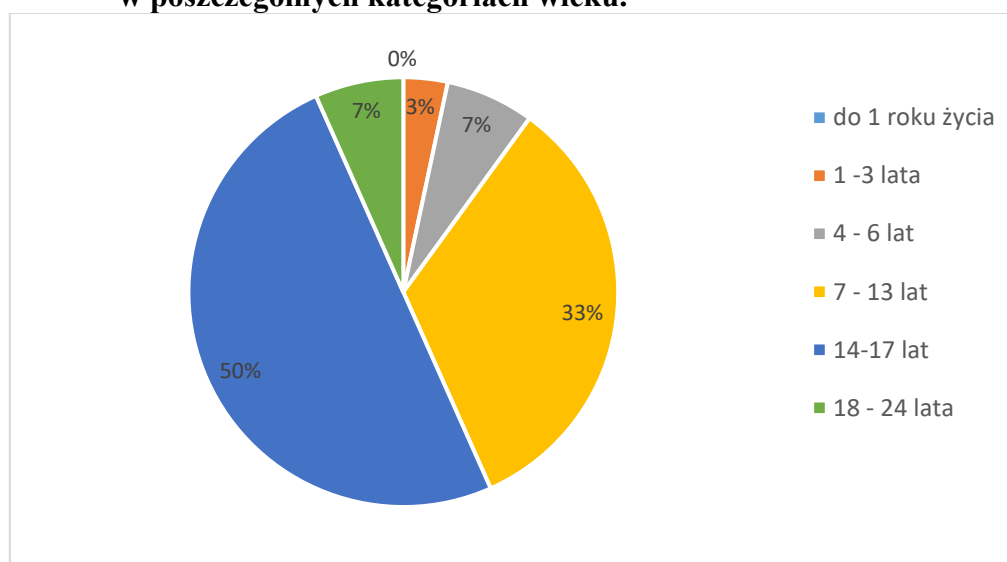
5.2. REGIONALNA PLACÓWKA OPIEKUŃCZO-TERAPEUTYCZNA

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nałożyła na Samorząd Województwa jako zadanie własne o charakterze fakultatywnym prowadzenie regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych oraz interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych. Placówki te mogą być prowadzone przez samorząd województwa lub podmiot, któremu samorząd województwa zleci realizację tego zadania.

Tego typu placówka, została powołana w Kazimierzy Wielkiej i funkcjonuje od 2016r. Regionalna Placówka Opiekuńczo – Terapeutyczna (RPOT) przeznaczona jest dla dzieci wymagających szczególnej opieki, które ze względu na stan zdrowia wymagają stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji oraz nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub placówce opiekuńczo – wychowawczej. Celem działalności Placówki jest, między innymi, zapewnienie tym dzieciom: całodobowej specjalistycznej opieki i wychowania, rehabilitacji, działań terapeutycznych, świadczeń zdrowotnych oraz zaspokojenie niezbędnych potrzeb, kształcenia, wychowania.

Na koniec 2024 roku w placówce dysponującej 30 miejscami przebywało 30 dzieci, najliczniejszą grupą były dzieci w wieku 14 – 17 lat – 15 osób, 7 – 13 lat – 10 osób, 4 – 6 lat - 2 osoby, 18 – 24 lat – 2 osoby.

Wykres 22. Dzieci w Regionalnej Placówce Opiekuńczo - Terapeutycznej w poszczególnych kategoriach wieku.

Źródło: CAS – Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez województwo z zakresu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Niezmienne są przyczyny umieszczania dzieci w placówce. Dominującą przyczyną umieszczania dzieci w RPOT było uzależnienie rodziców od alkoholu – 15 przypadków,

bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych – 6 przypadków oraz przemoc – 5 przypadków.

Dominującym czasem przebywania dzieci w placówce był ten powyżej 3 lat -19 dzieci przebywa w placówce ponad 3 lata, następnie okres pomiędzy 1 rokiem a 2 latami – 7 dzieci. Powyższe wynika z ogólnej kondycji i sytuacji w systemie pieczy zastępczej i negatywnie wpływa na rozwój emocjonalny i społeczny dzieci.

W 2024 r. dwoje wychowanków opuściło placówkę: jedno zostało przysposobione, a drugie powróciło do rodziny naturalnej.

Koszty funkcjonowania Regionalnej Placówki Opiekuńczo – Terapeutycznej w 2024 r. wyniosły 3 688 798 zł i wzrosły o 35% względem roku 2021.

5.3. SZKOLENIA KADR SYSTEMU WSPIERANIA RODZINY I PIECZY ZASTĘPCZEJ

Projekt „Koordynacja polityki społecznej w województwie świętokrzyskim”.

Od 1 września 2023 roku Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej uczestniczy w realizacji projektu „Koordynacja polityki społecznej w województwie świętokrzyskim”. Projekt jest realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus.

Głównym celem projektu jest m.in.: wsparcie jednostek, podmiotów, instytucji w procesie zmian systemowych związanych z rozwojem środowiskowych usług społecznych, deinstytucjonalizacją, tworzeniem i wspieraniem centrów usług społecznych, wypracowaniem mechanizmów współpracy i kooperacji międzysektorowej, wdrażaniem nowych rozwiązań w obszarze włączenia społecznego. Na przestrzeni 2024 roku przeprowadzono szereg szkoleń, warsztatów, wizyt studyjnych oraz spotkań doradczych dla kadry pomocy i integracji pomocy społecznej z terenu województwa świętokrzyskiego.

Wsparciem kompetencyjnym w 2024 roku w ramach realizowanego projektu objętych zostało 744 uczestników. Na koniec 2024 roku na realizację działań w ramach projektu wydatkowano kwotę: 1 573 280,79 zł.

Szkolenia w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.

W 2023 wprowadzone zostały zmiany w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Zgodnie z nowelizacją ustawa zmieniła nie tylko nazwę z przeciwdziałanie przemocy w rodzinie na przeciwdziałania przemocy domowej. Ustawa założyła obowiązkowe szkolenia dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej, w tym obowiązkowych szkoleń dla członków zespołu interdyscyplinarnego oraz grup

diagnostyczno-pomocowych w terminie 12 miesięcy od dnia ich powołania. Realizacja tego typu szkoleń na podstawie ustawy należy do zadań własnych samorządu województwa. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w 2024 roku zorganizował szkolenia online i stacjonarne z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej adresowane do członków zespołów interdyscyplinarnych, w których łącznie udział wzięło 1 143 uczestników.

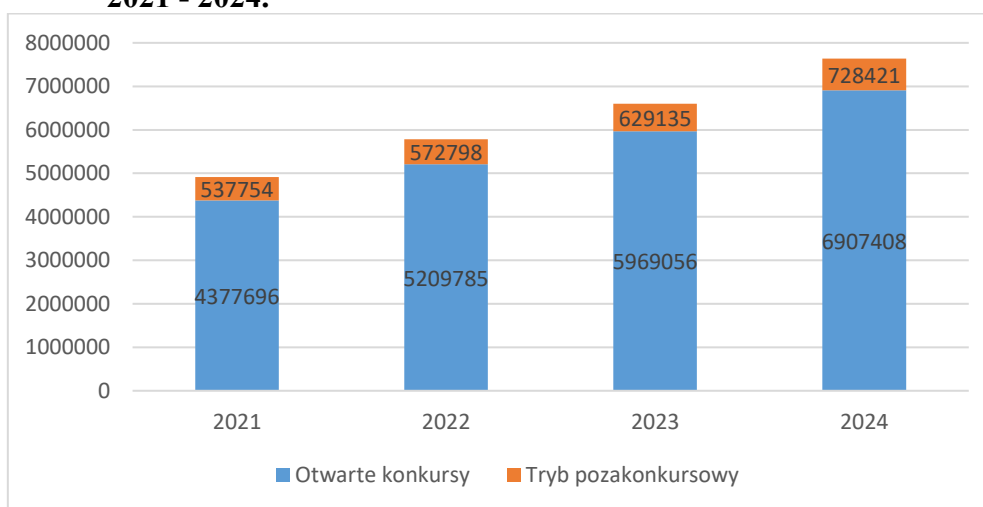
5.4 WSPÓŁPRACA SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

Współpraca Samorządu Województwa Świętokrzyskiego z trzecim sektorem ma na celu zwiększenie uczestnictwa obywateli w kreowaniu życia publicznego. Głównym celem współpracy Samorządu Województwa z organizacjami pozarządowymi jest lepsze zaspokajanie potrzeb i podnoszenie poziomu życia mieszkańców regionu oraz wspomaganie zrównoważonego rozwoju województwa. W ramach omawianej współpracy w 2024 r. Samorząd Województwa Świętokrzyskiego przekazał łącznie kwotę w wysokości: 7 635 829,70 zł, w tym:

- 6 984 648,70 PLN - w ramach otwartych konkursów ofert,
- 734 976,00 PLN – w ramach trybu pozakonkursowego.

Dane wskazują na systematyczne zwiększenie zaangażowania środków finansowych przekazanych przez Samorząd Województwa Świętokrzyskiego organizacjom pozarządowym. Na przestrzeni lat 2021 – 2024 kwota ta wzrosła o 55%.

Wykres 23. Wysokość środków finansowych przekazanych przez Samorząd Województwa Świętokrzyskiego organizacjom pozarządowym w latach 2021 - 2024.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W ramach zadań z zakresu polityki społecznej obejmującej:

- przeciwdziałanie przemocy,
- profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych,
- pomoc społeczną,
- rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych (ze środków PFRON będących w dyspozycji Samorządu Województwa Świętokrzyskiego),

podejmowane były działania mające na celu poprawę sytuacji, bezpieczeństwa oraz wzmocnienie rodziny. Łącznie na zadania z zakresu polityki społecznej została rozdysponowana kwota: 2 271 254 zł, co stanowiło 29,7% ogółu środków.

Rola trzeciego sektora w działaniach związanych ze wsparciem rodziny jest znacząca, gdyż to właśnie organizacje pozarządowe głównie dostarczają pomocy osobom niepełnosprawnym i poszkodowanym zdrowotnie, rodzinom borykającym się z problemami wychowawczymi i natury materialnej. Organizacje ewoluują od działań samopomocowych, poprzez rozwiązywanie lokalnych problemów, aż do wspólnot zdolnych do działań o znaczeniu makropolitycznym.

Zarząd Województwa Świętokrzyskiego dostrzegając trud, zaangażowanie oraz znaczenie rodzicielstwa zastępczego w systemie pieczy, w roku 2019 ustanowił „Świętokrzyską Kartę Zawodowej Rodziny Zastępczej”. Program ten poprzez zniżki i preferencje w dostępie do dóbr kultury, sportu, edukacji ma na celu rozwój rodzicielstwa zastępczego, podniesienie poziomu aktywności w życiu społecznym oraz zwiększenie jakości życia zawodowych rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka. Do programu przystąpiło 14 podmiotów, do których należą jednostki organizacyjne Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego jak i podmioty prywatne. Dane statystyczne wskazują, że na koniec stycznia 2026r. z programu korzysta 47 rodzin.

Kolejną cenną inicjatywą mającą na celu wsparcie oraz rozwój systemu pieczy zastępczej w województwie świętokrzyskim jest powołanie Świętokrzyskiej Rady Zawodowych Rodzin Zastępczych i Rodzinnych Domów Dziecka. Rada została powołana w 2025 r., w jej skład wchodzi przedstawiciele samorządów szczebla wojewódzkiego oraz powiatowego, reprezentanci zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, a także eksperci, przedstawiciele środowisk naukowych oraz organizacji pozarządowych działających na rzecz rodziny z terenu województwa świętokrzyskiego. Do zadań rady należy wspieranie rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej oraz inicjowanie działań służących poprawie warunków funkcjonowania zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka.

Polska należy do krajów znajdujących się w czołówce państw, w których odnotowuje się najwyższy odsetek samobójstw wśród dzieci i młodzieży. W 2024 roku w kraju odnotowano 14 980 przypadków prób samobójczych - z czego 4 845 zakończonych śmiercią; w województwie świętokrzyskim statystyki wskazują na 517 prób samobójczych, z czego 162 zakończonych śmiercią. Porównując dane z roku 2021 w województwie nastąpiło zmniejszenie zarówno ogólnej liczby prób samobójczych jak i tych zakończonych śmiercią – odpowiednio po 26 prób⁷. Samorząd Województwa Świętokrzyskiego przeciwdziałając sytuacjom kryzysowym oraz wspierając osoby znajdujące się w trudnej sytuacji dofinansowuje koszty działania "Telefonu zaufania dla osób w kryzysie", który jest prowadzony przez specjalistów Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Kielcach. Zadanie to jest zadaniem własnym powiatu z zakresu pomocy społecznej i realizowane jest w ramach specjalistycznego poradnictwa. Dzięki finansowaniu przez Samorząd Województwa funkcjonowania anonimowego, bezpłatnego „Telefonu zaufania dla osób w kryzysie” w latach ubiegłych udało się zapobiec próbom samobójczym, podjęte zostały interwencje oraz pomoc mieszkańcom województwa znajdującym się w kryzysie.

VI. DEINSTYTUCJONALIZACJA W PIELICZY ZASTĘPCZEJ

Deinstytucjonalizacja (DI) usług społecznych stanowi ważny kierunek rozwoju i zmian polityki społecznej państwa, szczególnie w kontekście aktualnych wyzwań i potrzeb społecznych ujawniających się na szczeblach lokalnych (zmiany w strukturze społecznej, starzejąca się populacja, przeobrażenia rynku pracy, wyzwania pieczy zastępczej, nowe wyzwania zdrowotne i ekologiczne, bezdomność itd.)⁸.

Jedną z powszechnie przyjętych definicji deinstytucjonalizacji jest definicja Komisji Europejskiej w brzmieniu: „(...) Deinstytucjonalizacja rozumiana powinna być nie tyle jako dążenie do zamknięcia zakładów opieki, ale jako proces rozwoju usług społecznych na poziomie rodziny i lokalnej społeczności, który miałby umożliwić pozostawanie przez osobę potrzebującą pomocy jak najdłużej w swoim środowisku zamieszkania (...)”.

Dokumentem wyznaczającym kierunki deinstytucjonalizacji w województwie świętokrzyskim jest Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Świętokrzyskiego na lata 2026-2028.

---

⁷ <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/zamachy-samobojcze/63803,Zamachy-samobojcze-od-2017-roku.html> – dostęp 13.02.2026r.

⁸ Ogólnopolskie wytyczne tworzenia lokalnych planów deinstytucjonalizacji usług społecznych, MRPiPS

Deinstytucjonalizację można określić jako proces przejścia od stałej opieki w instytucjach do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności i obejmuje:

1. Profilaktykę, która pozwoli dzieciom pozostać we właściwie funkcjonujących rodzinach,
2. Rozwój różnych form wsparcia w środowisku lokalnym,
3. Ograniczanie opieki instytucjonalnej (zakładowej),
4. Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej.⁹

Jednocześnie deinstytucjonalizacja nie powinna być utożsamiana z rezygnacją z istniejących form instytucjonalnych; instytucjonalna piecza zastępcza powinna mieć charakter jedynie uzupełniający w stosunku do rodzinnej, a jej wykorzystanie powinno być rozważane jedynie w sytuacji, gdy jest niemożliwe umieszczenie dziecka w pieczy rodzinnej.

Równie istotne jak działanie na rzecz wzrostu liczby rodzinnych form pieczy zastępczej są bowiem czynności o charakterze prewencyjnym i profilaktycznym, pozwalające na tyle efektywnie „rekonstruować” braki opiekuńczo-wychowawcze w rodzinie, by nie było konieczności odbierania z niej dzieci.¹⁰

Na poziomie wdrażania oraz realizacji regionalnej polityki wobec świętokrzyskich rodzin oraz systemu pieczy zastępczej i adopcji proces deinstytucjonalizacji należy rozumieć jako stopniowe przeniesienie ciężaru z opieki opartej na instytucjach całodobowych (zakładowych) na rzecz wsparcia świadczonego w środowisku lokalnym (domu, rodzinie oraz lokalnej społeczności).

Proces ten wymaga szerokiej i multidyscyplinarnej współpracy jednostek samorządu terytorialnego, instytucji oraz partnerów z Trzeciego Sektora.

Samorząd Województwa Świętokrzyskiego proces DI wdraża na płaszczyznach:

- Wsparcia finansowego w zakresie zwiększania dostępności usług społecznych i zdrowotnych, poprzez tworzenie nowych Centrów Usług Społecznych oraz finansowania istniejących.
- Wspierania, m.in. poprzez doradztwo, gmin i powiatów w tworzeniu lokalnych polityk DI i rozwoju dostarczanych przez nie usług,
- Organizowania konferencji, for, warsztatów i wizyt studyjnych, służących upowszechnianiu dobrych praktyk w zakresie wdrażania zdeinstytucjonalizowanych usług społecznych.

---

⁹ Postępy deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej - Raport Końcowy z Projektu, Warszawa, 2018r.

¹⁰ CZAJKOWSKA H, Piecza zastępcza – wyzwania i perspektywy w kontekście wyczekiwanych zmian w: „Wychowanie w Rodzinie” tom XXXI (3/2024).

- Wzmacniania pracowników systemu pomocy społecznej w realizacji ich ról zawodowych poprzez organizację szkoleń, warsztatów i superwizji.
- Diagnozowanie i monitorowanie sytuacji regionalnej w zakresie usług społecznych, wspierania rodziny i pieczy zastępczej, pomocy i integracji społecznej.
- Powoływania oraz współpracy z ciałami konsultacyjno – doradczymi,
- Udziału interesariuszy w prowadzonych konsultacjach społecznych dokumentów programowych i strategicznych.

VII. ANALIZA SWOT

Opracowana diagnoza kondycji świętokrzyskiej rodziny oraz stanu pieczy zastępczej i adopcji pozwoliła na dokonanie analizy SWOT (Strength, Weaknesses, Opportunities, Threats). Technika powyższa umożliwiła posegregowanie wynikających z diagnozy wniosków oraz pozwoliła na wskazanie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń, czyli czynników zewnętrznych i wewnętrznych wpływających na funkcjonowanie systemu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej w regionie Świętokrzyskim.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Wysoka świadomość i zaangażowane w politykę prorodzinną władz Samorządu Województwa. • Funkcjonujące w regionie uczelnie wyższe przygotowujące kadry do realizacji zadań z zakresu polityki społecznej. • Wzrost dostępności form opieki nad dziećmi do lat 3. • Doświadczona kadra instytucji wspierania rodziny. • Możliwości podnoszenia kwalifikacji przez pracowników wspierających rodziny, • Rosnące zainteresowanie jednostek samorządów gminnych deinstytucjonalizacją oraz ideą tworzenia centrów usług społecznych na terenie województwa oraz szerokie wsparcie Samorządu Województwa Świętokrzyskiego w tym zakresie. • Rosnąca świadomość społeczna dot. roli rodziny. • Zmniejszająca się liczba rozwodów. • Funkcjonujący RPOT zabezpieczający potrzeby wychowanków pieczy zastępczej ze specjalnymi potrzebami. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niekorzystne wskaźniki demograficzne. • Spadająca liczba małżeństw. • Niższe niż przeciętne w kraju wynagrodzenia. • Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych jako jeden z głównych powodów korzystania rodzin w województwie świętokrzyskim z pomocy społecznej. • Niewystarczająca liczba asystentów rodziny. • Rosnąca liczba gmin niezatrudniających asystentów rodziny. • Dysproporcja pomiędzy terenami miejskimi i wiejskimi dotycząca liczby funkcjonujących jednostek specjalistycznego poradnictwa oraz placówek wsparcia dziennego. • Brak rodzin wspierających w województwie. • Niewystarczająca liczba rodzin pomocowych stanowiący poważne ograniczenie w rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej. • Niewystarczająca liczba rodzin zastępczych zawodowych. • Brak interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego. • Napływ dzieci do pieczy zastępczej przewyższający ich odpływ.

<ul style="list-style-type: none"> • Bieżąca diagnoza potrzeb na poziomie regionalnym umożliwiającą identyfikację celów, ich modyfikację i realizację, • Nowe rozwiązania w zakresie wsparcia rodziny, dzieci i młodzieży, oraz systemu pieczy zastępczej realizowane w oparciu o środki Unijne. • Potencjał organizacji pozarządowych działających w imieniu i na rzecz rodziny. 	<ul style="list-style-type: none"> • Negatywne stereotypy dot. pomocy społecznej. • Trudne warunki pracy w obszarze pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. • Niedostateczna infrastruktura pomocowa skierowana do osób opuszczających pieczę zastępczą – w tym niewystarczające zasoby mieszkaniowe.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Lokalna polityka ukierunkowana na rozwój pieczy zastępczej oraz promocję działań zmierzających do rozwoju usług związanych z realizacją ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. • Zmiany legislacyjne sprzyjające deinstytucjonalizacji i rozwojowi usług realizowanych na rzecz rodzin. • Szeroka oferta szkoleniowa ROPS, w tym kierowana do kadr pomocy i integracji społecznej, oraz systemu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, • Wzrost świadomości społecznej nt. pieczy zastępczej (np. poprzez kampanie społeczne). • Pracownicy służb społecznych przygotowani do pracy z rodziną i osobami przeżywającymi kryzys. • Możliwość tworzenia Centrum Usług Społecznych. • Prężnie funkcjonujący Ośrodek Adopcyjny zlokalizowany w stolicy województwa. • Deinstytucjonalizacja usług społecznych, • Współpraca instytucji publicznych z organizacjami pozarządowymi w zakresie wspierania rodzin z dziećmi. • Realizacja projektów unijnych, mających na celu deinstytucjonalizację usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej. • Rozwój i wdrażanie systemów teleinformatycznych wspierających przepływ informacji w systemie pieczy zastępczej (m.in. CRZP). • potencjał organizacji pozarządowych w zakresie wspierania rodziny. 	<ul style="list-style-type: none"> • Starzejące się społeczeństwo, wzrost liczby osób z problemami zdrowotnymi. • Spadający współczynnik dzietności. • Negatywne wzorce społeczno-kulturowe i związane z nimi opóźnianie decyzji prokreacyjnych. • Niestabilna sytuacja geopolityczna (widmo wystąpienia pandemii, wojny). • Niewystarczające przygotowanie do pełnienia ról w małżeństwie i rodzinie oraz budowania więzi rodzinnych. • Kryzys instytucji rodziny – zachwianie więzi międzypokoleniowej. • Uzależnienia dzieci i młodzieży od technologii cyfrowej. • Migracje młodzieży skutkujące osłabieniem więzi rodzinnych oraz utratą kapitału społecznego w regionie. • Wzrost problemów opiekuńczo-wychowawczych w rodzinach oraz problemów związanych z ubóstwem, bezrobociem. • Problemy z pozyskiwaniem nowych kandydatów na prowadzenie rodzin zastępczych, rodziców adopcyjnych. • Intensyfikacja kryzysów psychicznych, w tym wśród dzieci i młodzieży. • Uzależnienie rodzin od pomocy społecznej w wymiarze materialnym. • Starzejące się kadry instytucji pomocy społecznej i brak zainteresowania młodych ludzi zawodami pomocowymi. • Niskie wynagrodzenia w zawodach pomocowych. • Brak/niedostateczne przygotowanie lokalnych usług we wdrażaniu procesu deinstytucjonalizacji.

	<ul style="list-style-type: none"> • Zagrożenie marginalizacją i wykluczeniem społecznym (w tym ubóstwem, bezdomnością, bezrobociem) młodzieży opuszczającej pieczę zastępczą bez wystarczającego wsparcia w procesie usamodzielnienia. • Nierówność szans w dostępie do instytucji kultury, zdrowia, pomocy społecznej, wynikająca z odległości i trudności komunikacyjnych.
--	---

Przeprowadzona analiza SWOT obszaru wspierania rodzin i pieczy zastępczej województwa świętokrzyskiego wskazuje, że nastąpiła kumulacja pozytywnych czynników wewnętrznych oraz negatywnych czynników zewnętrznych. Powyższe wskazuje na przyjęcie bardziej konserwatywnej strategii działań. Programie wytyczono dwa tory działań – oparty na kontynuacji realizowanej wizji systemu pieczy zastępczej i prorozwojowy skierowany na zwiększanie skuteczności i efektywności systemu w przedziale długookresowym.

VIII. CELE, OBSZARY, DZIAŁANIA ORAZ WSKAŹNIKI PROGRAMU

Przeprowadzona diagnoza oraz analiza SWOT w Wojewódzkim Programie Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej do 2035 roku pozwoliła na określenie celu nadrzędnego i opracowanie celów szczegółowych dla funkcjonowania regionalnego systemu polityki wsparcia rodziny.

Cel główny został określony jako:

Wzmocnienie funkcjonowania rodzin, systemu pieczy zastępczej oraz adopcji w województwie świętokrzyskim.

Cel główny zostanie osiągnięty przy pomocy celów operacyjnych:

- I. Profilaktyka oraz wsparcie rodzin w wyplenianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej.
- II. Upowszechnianie, usprawnianie oraz wspieranie rozwoju systemu pieczy zastępczej.
- III. Promocja i upowszechnianie idei adopcji jako formy opieki najbardziej zbliżonej ze środowiskiem rodzinnym dziecka.
- IV. Profesjonalizacja, rozwój i wzmocnienie kompetencji zawodowych kadr wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Cel operacyjny I. Profilaktyka oraz wsparcie rodzin w wyplenianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej.

Zadania:

1. Promowanie, budowanie pozytywnego wizerunku rodzin, wzmacnianie prawidłowych więzi rodzinnych i międzypokoleniowych.
2. Wspieranie tworzenia grup samopomocowych oraz budowania lokalnych sieci wsparcia.
3. Rozwój placówek opieki nad dziećmi do lat 3 i placówek wychowania przedszkolnego,
4. Wspieranie inicjatyw i działań wzmacniających rodziny poprzez rozwój poradnictwa specjalistycznego.
5. Zwiększenie dostępności usług wspierających i edukacyjnych oraz rozwój inicjatyw i form podnoszących kompetencje rodzicielskie.
6. Wsparcie działań profilaktycznych zapobiegających zjawiskom dysfunkcyjnym mogącym pojawić się w rodzinach.
7. Zwiększanie dostępności do poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego i innych specjalistycznych form wspierania rodzin (terapeutycznych, mediacyjnych, treningu umiejętności wychowawczych prawnych, itp.).
8. Promowanie rozwoju placówek wsparcia dziennego.
9. Rozwój wolontariatu i aktywności „trzeciego sektora” w zakresie wsparcia rodziny.
10. Prowadzenie oraz upowszechnianie badań, analiz, diagnoz, opracowanie ekspertyz.

Proponowane wskaźniki:

1. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego oraz potrzeby ochrony macierzyństwa.
2. Liczba kampanii społecznych/konferencji/festynów/patronatów promujących pozytywny wizerunek rodziny w tym wielodzietnej oraz wartości rodzinne i międzypokoleniowe.
3. Liczba placówek wsparcia dziennego/liczba miejsc.
4. Liczba placówek opieki nad dziećmi do lat 3 i placówek wychowania przedszkolnego/liczba miejsc.
5. Liczba zatrudnionych asystentów rodziny/liczba rodzin/liczba dzieci w rodzinach/czas pracy asystenta.
6. Liczba rodzin wspierających,
7. Liczba szkoleń dla asystentów oraz rodzin wspierających.

8. Liczba punktów i jednostek poradnictwa specjalistycznego/liczba osób, którym udzielono porad

Realizatorzy:

1. Jednostki samorządu terytorialnego,
2. Podmioty działające na rzecz dziecka i rodziny,
3. Jednostki organizacyjne pomocy i integracji społecznej,
4. Organizacje pozarządowe,
5. Placówki oświatowe,

Źródła danych:

1. Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.
2. Sprawozdanie MPiPS-03
3. Ocena zasobów pomocy społecznej.
4. Ankieta ROPS.

Cel operacyjny II. Upowszechnianie oraz wsparcie rozwoju systemu pieczy zastępczej.

Zadania:

1. Upowszechnianie dobrych praktyk, tworzenie sprzyjających warunków do powstawania rodzin zastępczych, prowadzenie kampanii społecznych promujących rodzicielstwo zastępcze.
2. Wspieranie i promowanie działań na rzecz pozyskiwania kandydatów na rodziny zastępcze, rodzinnych domów dziecka oraz rodzin pomocowych.
3. Wsparcie kompetencyjne oraz edukacyjne kandydatów na rodziny zastępcze i prowadzących RDD.
4. Wzmocnienie potencjału rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka poprzez m.in. wsparcie psychologiczne, grupy wsparcia.
5. Standaryzacja pracy, promowanie asystentury rodzinnej oraz innych form wspierania funkcjonowania rodzin.
6. Rozwój usług specjalistycznych, w tym poradnictwa dla dzieci przebywających w pieczy zastępczej.
7. Zapewnienie rodzinom biologicznym dostępu do usług specjalistycznych, w tym wsparcia pedagogicznego i psychologicznego.
8. Promocja działań na rzecz deinstytucjonalizacji systemu pieczy zastępczej.
9. Dostosowanie placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej do standardów ustawowych.

10. Wsparcie usług na rzecz powrotu dzieci przebywających w pieczy zastępczej do rodzin naturalnych, odbudowy relacji wewnątrzrodzinnych i nauki odpowiednich wzorców.
11. Rozwój efektywnych form wsparcia dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej (np. mieszkania usamodzielniające, treningowe, prowadzenie warsztatów, lokalne partnerstwa).
12. Promocja i wspieranie działalności organizacji pozarządowych oraz wolontariatu na rzecz rozwoju systemu rodzinnej pieczy zastępczej.
13. Promowanie innowacyjnych działań z obszaru wspierania rodziny i pieczy zastępczej.

Proponowane wskaźniki:

1. Liczba szkoleń/kampanii społecznych/konferencji/festynów/patronatów promujących rodzicielstwo zastępcze.
2. Liczba kandydatów na rodziców zastępczych/liczba rodzin zastępczych.
3. Liczba rodzin zastępczych/RDD/placówek opiekuńczo-wychowawczych.
4. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych/RDD/placówkach opiekuńczo-wychowawczych.
5. Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych, które osiągnęły ustawowe standardy.
6. Liczba usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej.
7. Liczba mieszkań usamodzielniających, treningowych dla wychowanków pieczy zastępczej.
8. Liczba dzieci powracających z pieczy zastępczej do rodzin naturalnych.
9. Liczba zatrudnionych asystentów rodziny, liczba gmin, które wprowadziły standard pracy asystenta rodziny.
10. Liczba udzielonych porad / liczba osób, którym udzielono porad.
11. Liczba utworzonych rad ds. rodziny.
12. Kwota dotacji przekazanych organizacjom pozarządowym z przeznaczeniem na i programy kierowane do dzieci i młodzieży w pieczy zastępczej.

Realizatorzy:

1. Jednostki samorządu terytorialnego.
2. Podmioty działające na rzecz dziecka i rodziny.
3. Jednostki organizacyjne pomocy i integracji społecznej.
4. Organizacje pozarządowe.
5. Placówki oświatowe.

Źródła danych:

1. Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępcze.
2. Sprawozdanie MPiPS-03
3. Sprawozdawczość Regionalnej Placówki Opiekuńczo-Terapeutycznej w Kazimierzy Wielkiej.
4. Ocena zasobów pomocy społecznej.
5. Ankieta ROPS.

Cel operacyjny III. Promocja i upowszechnianie idei adopcji jako formy opieki najbardziej zbliżonej ze środowiskiem rodzinnym dziecka.**Zadania:**

1. Promowanie adopcji poprzez upowszechnianie informacji na jej temat za pośrednictwem środków masowego przekazu oraz instytucji publicznych.
2. Wspieranie osób zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka, a także kandydatów uczestniczących w postępowaniu adopcyjnym.
3. Udzielanie wsparcia i pomocy rodzinom adopcyjnym, w tym w zakresie terapii i grup wsparcia dla rodziców adopcyjnych oraz dzieci przysposobionych.
4. Wspieranie powstawania grup samopomocowych wśród rodzin adopcyjnych poprzez m.in. zwiększenie zaangażowania osób i rodzin w środowisku lokalnym.
5. Edukacja matek, kobiet w ciąży oraz pacjentek oddziałów ginekologiczno-położniczych w zakresie możliwości bezpiecznego dla matki i dziecka działania w celu zapewnienia dziecku odpowiedniego środowiska rodzinnego.

Proponowane wskaźniki:

1. Liczba działań, inicjatyw promujących adopcję.
2. Liczba dzieci zakwalifikowanych do przysposobienia/liczba dzieci przysposobionych.
3. Liczba kandydatów na rodziców adopcyjnych zakwalifikowanych do szkolenia.
4. Liczba przeszkolonych kandydatów na rodziców adopcyjnych.
5. Liczba uczestników programów / grup wsparcia, samopomocowych dla rodziców adopcyjnych i ich dzieci.

Realizatorzy:

1. Samorząd województwa.
2. Podmioty działające na rzecz dziecka i rodziny.

Cel operacyjny IV. Profesjonalizacja, rozwój i wzmocnienie kompetencji zawodowych kadr wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Zadania:

1. Prowadzenie i upowszechnianie diagnoz i monitoringu potrzeb szkoleniowych kadr podmiotów realizujących działania w zakresie wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej.
2. Promowanie uzupełnienia zatrudnienia kadry pieczy zastępczej w gminach i powiatach województwa świętokrzyskiego.
3. Wspieranie podnoszenia kwalifikacji kadry pracującej z rodziną, prowadzenie szkoleń, wizyt studyjnych, superwizji, coachingu celem podniesienia jakości pracy.
4. Organizacja różnorodnych form podnoszenia kwalifikacji i umiejętności „trzeciego sektora” oraz wolontariuszy systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej.
5. Przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu kadr systemu pomocy i integracji społecznej.

Proponowane wskaźniki:

1. Liczba przeprowadzonych badań z zakresu potrzeb szkoleniowych kadr podmiotów realizujących działania w zakresie wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej.
2. Liczba przeprowadzonych szkoleń dla pracowników i wolontariuszy systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej.
3. Liczba pracowników i wolontariuszy systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej, którzy skorzystali ze szkoleń, konsultacji i porad.
4. Liczba przeprowadzonych spotkań/uczestników superwizyjnych dla pracowników systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej.

Realizatorzy:

1. Jednostki samorządu terytorialnego.
2. Podmioty działające na rzecz dziecka i rodziny.
3. Jednostki organizacyjne pomocy i integracji społecznej.
4. Organizacje pozarządowe, Kościoły, związki wyznaniowe.
5. Placówki oświatowe.

Źródła danych:

1. Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

2. Sprawozdawczość Świętokrzyskiego Ośrodka Adopcyjnego.
3. Sprawozdanie MPiPS-03
4. Ocena zasobów pomocy społecznej.
5. Ankieta ROPS.

IX. FINANSOWANIE PROGRAMU

Wśród źródeł finansowania zakłada się wykorzystanie środków pochodzących z: budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

1. Budżetu Samorządu Województwa Świętokrzyskiego, w tym ze środków przeznaczonych na dotacje dla organizacji pozarządowych;
2. Budżetu państwa – w tym z dotacji celowych przeznaczonych na realizację zadań zleconych z zakresu administracji rządowej (adopcje) oraz ze środków planowanych do pozyskania w ramach ogłoszonych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej konkursów dla samorządów terytorialnych oraz środków przewidzianych w programach rządowych.
3. Środki pochodzące ze źródeł krajowych i zagranicznych
4. Innych źródeł zewnętrznych, w tym ze środków pozyskanych przez organizacje pozarządowe.

X. SPOSÓB REALIZACJI I MONITORING PROGRAMU

W imieniu Samorządu Województwa Świętokrzyskiego realizatorem Programu a zarazem jego koordynatorem będzie Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego. Program ma charakter otwarty i może być uzupełniony o nowe treści zgodnie z bieżącymi problemami i zmianami legislacyjnymi zachodzącymi w czasie jego obowiązywania. Należy podkreślić, że cele operacyjne i wskazane działania zaplanowane zostały na poziomie ogólnym, co umożliwia dostosowanie podejmowanych działań do potrzeb lokalnych.

Podstawowym dokumentem w procesie monitoringu Programu będzie raport z jego realizacji, przedstawiany Zarządowi Województwa Świętokrzyskiego.

Wnioski z monitoringu oraz ewaluacji Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej do roku 2035 będą stanowić podstawę do ewentualnej modyfikacji ujętych w nim celów i zadań lub definiowaniu nowych.

XI. WYKAZ TABEL

- Tabela 1. Charakterystyka demograficzna województwa świętokrzyskiego w latach 2021-2024.
- Tabela 2. Liczba zawartych małżeństw, rozwodów oraz separacji w województwie świętokrzyskim.
- Tabela 3. Odsetek kobiet i mężczyzn zawierających związek małżeński według wieku.
- Tabela 4. Urodzenia żywe według grup wiekowych kobiet w kraju oraz województwie świętokrzyskim w roku 2021 i 2024.
- Tabela 5. Placówki wsparcia dziennego na terenie województwa świętokrzyskiego.
- Tabela 6. Liczba miejsc i dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych w latach 2021 – 2024.
- Tabela 7. Infrastruktura wychowania przedszkolnego w woj. świętokrzyskim.
- Tabela 8. Liczba podmiotów rodzinnych form pieczy zastępczej według województw w 2024 r.
- Tabela 9. Liczba dzieci w rodzinach zastępczych i Rodzinnych Domach Dziecka według województw w 2024 r.
- Tabela 10. Liczba dzieci w rodzinach zastępczych w województwie świętokrzyskim w latach 2021 - 2024.
- Tabela 11. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej według powodów w woj. świętokrzyskim.
- Tabela 12. Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, liczba podmiotów objętych działaniem koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.
- Tabela 13. Placówki opiekuńczo-wychowawcze według typu w woj. świętokrzyskim.
- Tabela 14. Wydatki na utrzymanie placówek opiekuńczo-wychowawczych.
- Tabela 15. Wydatki na pomoc w związku z usamodzielnieniem wychowanków pieczy zastępczej.
- Tabela 16. Napływy i odpływy dzieci z systemu pieczy zastępczej.
- Tabela 17. Liczba dzieci napływających i odpływających z pieczy zastępczej do rodzin naturalnych.
- Tabela 18. Adopcje w latach 2021 – 2024 w regionie świętokrzyskim.

XII. WYKAZ WYKRESÓW

- Wykres 1. Wskaźnik zawartych małżeństw w kraju i województwie na 1000 mieszkańców.
- Wykres 2. Liczba bezrobotnych kobiet i mężczyzn w województwie świętokrzyskim.
- Wykres 3. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według sektora przedsiębiorstw w woj. świętokrzyskim i kraju w latach 2021-2024.
- Wykres 4. Przeciętne miesięczne wydatki na jedną osobę w latach 2020-2024.
- Wykres 5. Liczba asystentów rodziny w województwie świętokrzyskim w latach 2020-2024.
- Wykres 6. Liczba rodzin przypadająca na jednego asystenta rodziny w latach 2020 - 2024.
- Wykres 7. Powody zakończenia współpracy asystenta z rodzinami w latach 2020 - 2024.
- Wykres 8. Liczba rodzin korzystających z poradnictwa specjalistycznego.
- Wykres 9. Liczba żłobków i klubów dziecięcych w latach 2021 – 2024.
- Wykres 10. Liczba gmin posiadających gminny program wspierania rodziny.
- Wykres 11. Schemat rodzinnej pieczy zastępczej.
- Wykres 12. Liczba podmiotów rodzinnych form pieczy zastępczej w latach 2021 – 2024.
- Wykres 13. Liczba rodzin zastępczych w województwie świętokrzyskim w latach 2021-2024.
- Wykres 14. Liczba dzieci w poszczególnych typach rodzin zastępczych.
- Wykres 15. Dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w województwie świętokrzyskim według grup wieku.
- Wykres 16. Wynagrodzenia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

- Wykres 17. Instytucjonalna piecza zastępcza.
- Wykres 18. Dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej według kategorii wieku.
- Wykres 19. Koszty funkcjonowania instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej (w mln zł).
- Wykres 20. Napływ dzieci do pieczy zastępczej według form w 2021 i 2024 r.
- Wykres 21. Odpływ dzieci z pieczy zastępczej według form w 2021 i 2024 r.
- Wykres 22. Dzieci w Regionalnej Placówce Opiekuńczo - Terapeutycznej w poszczególnych kategoriach wieku.
- Wykres 23. Wysokość środków finansowych przekazanych przez Samorząd Województwa Świętokrzyskiego organizacjom pozarządowym w latach 2021-2024.